

SZAKDOLGOZAT

Hallgató neve
Puskás Fanni Liliána

2025

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Szent István Campus
Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
Vidékfejlesztési Agrármérnök alapképzési szak

Roma társadalom integrációs lehetőségei Szolnokon

Belső konzulens: Dr. Péli László
egyetemi docens, szakkordinátor

Belső konzulens
intézete/tanszéke: Vidékfejlesztési és

Fenntartható Gazdasági Intézet
Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Készítette: Puskás Fanni Liliána

Gödöllő, 2025.

Tartalom

1. Bevezetés és célkitűzés	1
2. Ki a cigány nemzetiségű?	4
2.1. A cigányság elnevezése	5
2.2. Cigányok eredete és vándorlása	5
2.3. Cigányok megjelenése Magyarországon.....	6
2.4. Mélyszegénység és a cigányság - valóban ugyanaz?	8
2.5. Társadalmi leszakadás, és kihívása	9
2.6. Cigány lakosság iskolázottsága	10
2.7. Előítéletek a romákkal szemben.....	11
2.8. Közfoglalkoztatás Magyarországon.....	13
2.8.1. A közfoglalkoztatás kezdete	13
2.8.2. Segély helyett közhasznú munka	13
2.8.3. Cigányok a közfoglalkoztatásban.....	13
2.9. Magyarország cigány lakossága.....	15
2.10. Roma népesség számának, és arányának változása	16
2.11. Szolnok város bemutatása	17
2.12. A romák helyzete Szolnokon, és annak térségében.....	18
3. Alkalmazott módszerek	21
4. Eredmények és értékelésük	23
5. Következtetések és javaslatok	40
5.1 Oktatás.....	40
5.2 Társadalmi elfogadás.....	41
5.3 Munkaerőpiac.....	42
5.4 Intézményi képviselet.....	42
6. Összefoglalás	43
Irodalomjegyzék.....	45
Ábra és táblázat jegyzék.....	48
Nyilatkozatok	49

1. Bevezetés és célkitűzés

Jelenleg Magyarországon, a legmeghatározóbb és egyben leheterogénebb kisebbségi társadalmi csoport a romák. Ezen társadalmi csoportot és annak helyzetét az elmúlt évtizedekben számos interdiszciplináris kutatás fókuszában állt. A cigányság vándorlása, és az etnikai, valamint a kulturális identitása, társadalmi helyzete és leszakadása folyamatos tudományos és közéleti vitát generált. Napjainkban még inkább fontos, hogy a romák társadalmi helyzetét megértsük és célzott vidékfejlesztési eszközökkel javítsuk, ezzel biztosítva ezen népcsoport jólétét, fejlődését és pozitív hozzájárulását az ország gazdasági, biztonsági, szociális és kulturális helyzetéhez.

A téma iránti személyes érdeklődésem abból fakad, hogy az egyetemi tanulmányim során részt vettem a Tanítsunk Magyarországot programban, amelynek keretén belül hátrányos helyzetű gyerekekhez és leginkább roma származású gyerekekhez látogattunk el. Az ott töltött idő alatt a diákok által mélyebb betekintést nyertem az életükbe, és hogy sokszor számukra milyen nehéz is az élet, pedig csupán csak tizenkettő, tizenhárom éves gyerekekről volt szó.

Személyes kötődésem is van Szolnok városához, mert itt születtem és nőttem fel. Nyár végén sokan felfigyeltek a városra, azonban nem pozitív értelemben, hiszen egy éjszakai szórakozó helyen verekedés tört ki. Az esemény apropója az volt, hogy a szórakozóhely megtelt, és túl sok jegyet adtak el. A biztonsági szolgálat több embert nem engedett be, hiába volt érvényes jegyük az aznap esti rendezvényre. Többek között roma személyek voltak, akiket nem mehettek be. Felháborodást keltett a tiltás, és tömegverekedés tört ki. Az ügy hatásra a város polgár mestere Györfi Mihály, a belügyminisztert nyílt levélben szólította fel, hogy a városba küldjön több rendőrt, hiszen Szolnokon nincs elég, és a közbiztonság botránys.

Ezen szempontok alapján kezdtem el vizsgálni a Szolnokon élő cigányság helyzetét, mint például a rendszerváltás, érzelmi vonatkozás, oktatás, munkaerőpiac, és diszkrimináció.

A nyár végi történések is rávilágítsak arra, hogy miért fontos ezzel a témával foglalkozni, és milyen hipotéziseket vetek fel a szakdolgozatom során.

A romák integrálódási folyamatában, a rendszerváltás okozott egy törést, ami miatt a folyamatok lelassultak. A kérdés joggal vetődik fel, hogy miért halad lassan ez a folyamat azóta is, és mi ennek az oka?

A romák kiábrándulása magas, mivel már régóta éri őket a folyamatos diszkrimináció, szegregáció, és a munkanélküliség. A romáknál jellemző, hogy erős a közösségi identitásuk, és ragaszkodnak a saját hagyományaik megőrzéséhez, és a társadalmi kirekesztettség tovább generálódik ezáltal, és még tovább nehezíti az integrációt. Ezek jelentős társadalmi feszültségeket szülhetnek, ami hosszú távon egy destruktív, erőszakos folyamatot is elindíthatnak.

Szolnok a cigánykérdés kutatása szempontjából igen érdekes eset, de egyben fontos abból a szempontból, hogy segíthet abban, hogy az égető kérdésekre válaszokat kapjunk. Itt a cigány népesség aránya és a szegregációs jelenségek is jól dokumentáltak és tetten érhetőek, több évre visszatekintve. Az itteni viszonyok vizsgálatával lehetőségünk nyílik arra, hogy a megértsük a társadalmi helyzetüket, integrációját vagy éppen a kirekesztődésüknek az okát, és annak folyamatát egy lokális, kevésbé absztrakt és értelmezhető módon.

Dolgozatom célja, hogy részletesen bemutassam a cigányság magyarországi helyzetét a szolnoki helyzet vizsgálatán keresztül, e társadalmi csoport társadalmi leszakadást, annak jelenkori összefüggéseit. Továbbá, a dolgozatom során választ szeretnék adni a felmerült felvetésekre, a dolgozat végére pedig átfogó képet tudjak adni a magyarországi és azon belül a szolnoki cigányok helyzetéről.

A dolgozat céljai

1. A cigányság definíciójának és identitásának feltárása: Kiket tekintünk romáknak, melyek az identitás főbb elemei.
2. A cigányság történelmi vándorlásának és magyarországi megjelenésének bemutatása; ismertetni a cigányság vándorlásának főbb állomásait, a középkori Magyarorszáig visszavezetve.
3. A társadalomtörténeti áttekintés és a leszakadás vizsgálata: Feltárni a cigány közösség társadalmi, gazdasági és kulturális helyzetének változásait, különös tekintettel az államszocializmus időszakára és a rendszerváltás utáni változásokra.
4. Az iskolázottság és előítéletek szerepének elemzése: Vizsgálni az oktatáshoz való hozzáférést, az iskolai sikerességet, valamint az előítéletek és diszkrimináció társadalmi hatásait a cigány közösség életében.

5. A közfoglalkoztatottság bemutatása: Elemezni a közfoglalkoztatás alakulását, hatékonyságát.
6. A cigányság helyzetének szolnoki sajátosságai: Helyi adatok és kutatási eredmények, valamint interjún keresztül bemutatni a cigány közösség életminőségét, szegregációját.

2. Ki a cigány nemzetiségű?

Kit tekinthetünk cigánynak? A feleletvés első hallásra érdekes, hiszen természetes, hogy a cigányokat tekintjük cigánynak. Valóban, de felmerül a kérdés, hogy mitől lesz valaki cigány? Esetleg a rasszjegyek, és a genetika alapján? Életmód? Hagyományok? Éppenséggel a nyelvtudás? Talán a felsoroltak együttese? Láthatjuk, hogy ez igen összetett kérdés. Három egyszerű válasz adható erre az egy kérdésre (Szuhay, 1999).

Cigánynak tekintjük, aki annak vallja magát.

A nemzeti és etnikai kisebbségekről szóló törvény szerint, azt a személyt tekintjük valamilyen kisebbséghez tartozónak, aki önmagát az adott, kisebbséghez sorolja (Szuhay, 1999).

Cigánynak tekintjük, akit a környezete annak tart.

Cigányösszeírások, felmérések, szociológiai kutatás módszere, valamilyen szempont szerint dönti el, hogy kit tekintsenek cigánynak.

Ez egy igen szubjektív módszer, ugyan is általában a nem roma származású kutató önkényesen dönti el, hogy szerinte ki is a cigány, vagy nem, de esetleg segítséget kér a települések önkormányzataitól, hogy nevezzék meg a településen élő cigány családokat, de itt továbbra is csak önkényes megállapításról tudunk beszélni (Szuhay, 1999).

Cigány, akit a többi cigány annak tart.

Ezzel a meghatározással igyekeznek, áthidalni az objektív önbevalláson alapuló alacsony létszámot, és a szubjektív megítéléssel kapott realisabb szám közötti különbséget. A megfogalmazásnál is problémába ütközünk, hiszen mi alapján döntjük el, hogy ki a „többi cigány” mi alapján határozták őket cigánynak, akik majd meghatározzák, hogy kit is tekinthetünk roma származásúnak. Emiatt ezt a fajta módszert ritkán használják a reprezentatív kutatások során (Balogh és Fábiánné, 2012).

A történeti források a 15. századtól kezdve egyre gyakrabban említik a cigányságot, új magyarokként vagy udvariasan elhallgatják a cigány megnevezést. Definíciós szinten nem szokták kifejteni, hogy valójában kit is lehet cigánynak tekinteni. Általánosságban a cigányokra nemzetiségként, kulturális csoportként, etnikumként, illetve társadalmi réteggként, tekintünk, de vannak olyanok is, akik csak deviáns csoportként hivatkoznak rájuk. Többféleképpen is megközelíthetjük a fogalmat. Az első megközelítés abból indul ki, hogy a társadalom többsége, a hatalom és az intézményrendszer mit állít és mond az emberekről. A második megközelítés

pedig, hogy a más társadalmi csoportok mit is mondanak és állítanak önmagukról. Az egyik esetben kijelölő a másik helyzetben pedig választó, önmeghatározó álláspontokról tudunk beszélni. A cigányság, mint minden más etnika változik térben és időben is egyaránt, és a különféle történelmi korokban más-más jellemzőkkel fog rendelkezni. Kelet- Európában a lényege, hogy az etnikus hovatartozás nem szimplán csak választás, hanem kijelölés kérdése is. Magyarországon ennek ellenére mégis a vállalás dramaturgiája szerint zajlott le.

A hetvenes nyolcvanas években volt egy időszak, amikor is, a cigányság különösen, akik az iparban foglalkoztatottak csoportjához tartoztak, ők nemcsak politikai nemzethez tartozásként, hanem etnikai vállalásként akarták magyarként meghatározni önmagukat, de naponta szembesültek azzal a ténnyel, hogy „lecigányozzák” őket. Céljuk csupán csak annyi volt, hogy kulturálisan alkalmazkodjanak, és hasonuljanak, de ezeket az igyekezeteket mégse kísérte siker (Szuhay, 1999).

2.1. A cigányság elnevezése

A Magyarországon élő cigányok többsége elfogadja a „cigány” népnevet, de a három fő cigány csoport megkülönbözteti magukat a másiktól. Ennek az eredménye, hogy a hazai cigányság nagy része-pl. az oláh cigányok „románok”, de a romongrúk és a beások-cigánynak nevezik magukat, és nem „románok” mind annak ellenére, hogy a hazai közéletben egyre jobban, és gyakrabban használják a „roma” megnevezést. A romaniban etnikailag jelölt, azaz csak az adott etnikai csoporthoz tartozókra utal. Jelentése, hogy „roma férfi, férj”. A kifejezés párja a nőnemű a „rominji, roma nő, asszony, és feleség” (Cserti és Orsós, 2013).

2.2. Cigányok eredete és vándorlása

A korábbi kutatások alapján, a cigányok eredetét és vándorlását a középkori Magyarország határaiig ismertethetjük.

Nyelvi bizonyítékokkal rendelkezünk afelől, hogy a cigányok indiai származásúak. Saját elnevezésük, a *rom* (más nyelvjárásokban: lom, illetve dom), nyelvtörténetileg megegyezik az indiai *dom* szóval ami az indiai kasztrendszerben egy alacsony helyet betöltő vad törzs neve volt. Forrásokból visszakövetve, ez a törzs még a mai napig is létezik. A törzs tagjai sokféle mesterséghez értenek, és folytatnak, vannak közöttük: énekesek, zenészek, kovácsok, kosárfonók és utcaseprők is. A cigány nyelv, több nyelvjárásra oszlik szét, de bizonyítja, indiai származását: körülbelül ötszázra tehető azoknak a szavaknak a száma, amely megtalálható a

cigány és az indiai nyelvben egyaránt, Számos hangtani és alaktani egyezőség is megfigyelhető a két nyelvben.

A cigány nyelv kategorizálása az Indiában beszélt nyelvek közé való beillesztése nehéz és nem egyértelmű, valamint a közelebbi és távolabbi rokonsági fokok meghatározása sem egyszerű. Ugyan is a cigányok ősei is már vándorló életvitelt folytattak Indiában (Tóth, 2006).

Lassú, de folyamatos vándorlásukkal, megismerkedtek más népek kultúrájával, szokásaikkal, amiket át is vettek, és beépítettek sajátjukba. Sajnos nem tudjuk miért hagyták el Indiát, de nyelvükbe bekerültek görög jövevényszavak is, és ebből kiderült, hogy a XI-XIII. században eljutottak a Bizánci Birodalomba is. Majd a XV. század első felében, Európában jelentek meg nagy számban. Először Magyarországon, majd innen tovább indulva a Németalföld számos városában tűntek fel. Későbbiekben pedig Franciaországban, Spanyolországban, Angliában, majd a XVI. század elejére a Baltikumba és Skandináviába is eljutottak (Tóth, 2006).

Nyugat Európa nem jelentette számukra az otthon fogalmát. Ugyan is a városok nem fogadták be az idegeneket, ezen ok miatt a többsége az alvilágba kényszerült és ott lelt otthonra, ahol sokszor nem is cigányként azonosították őket, hanem csavargóként. Ezzel szemben Kelet Európában kialakult munkaerőhiány és a hadi készülődés számos lehetőséget nyújtott számukra. Az úrbéri jegyzékek szerint minden féle munkakörben jelen voltak, de ezzel együtt megkezdődött az a folyamat, hogy a cigányok számára jutottak a legalantasabb munkák. Ez volt az első lépés, amivel a társadalmi elszigetelésük megkezdődött (Mihályi, 2016).

2.3. Cigányok megjelenése Magyarországon

Régebbi feljegyzések alapján, a cigányok megjelenését a lehető legkorábbra igyekeztek helyezni. Ugyan is a XVIII. században született elképzelés alapján, II. András királynak a szentföldi keresztes hadjáratiból hazatérő csapataihoz csatlakozva érkeztek először Magyarországra cigányok. Ennek az elképzelésnek semmilyen forrásadat nem ad hitelességet, kialakulásának az oka mindössze arra vezethető vissza, hogy a keresztes hadjárat volt az első olyan kapcsolat Magyarország és azon terület között, ahol korábban már cigányok felbukkanhattak.

Egy múlt századi elképzelés szerint IV. Béla és Kun László királyok uralkodása alatt, nem csak laktak, hanem a háború résztvevői is voltak. A feltételezésnek az oka nyilván az lehetett, hogy

a cigányok népneve Skandináviában megegyezik a *tatár* népnévvel, eszerint csak a *tátorokkal* érkezhettek Magyarországra. A feltevést megerősítik a forrásadatok is mivel egyrészt II. Ottokár cseh királynak 1260-ban pápához írott levelében, olvasható azoknak a népeknek a nevei, akik részt vettek Béla király seregében és Csehországra támadtak, e népek között megtalálható a cigány is. Másrészt Kun László okleveleiben felbukkan a *neugar* népnév, aminek olvasata néger, jelentése pedig 'sötétebb bőrszínű ember', ebben az időben pedig csak is cigányok tartózkodhattak Magyarországon. A forráskritika kimutatta, hogy Ottokár levelében olvasható a cigánynak Zingari feltételezett Gingari népnév a *Bulgari*, azaz a bolgár névnek a félreolvasása. A népnévnek nincsen köze a cigányokhoz, ezért nem bizonyíték a népcsoport jelenléte az Árpád-kori Magyarországon.

Az adatok ellenére, a kutatók a mai napig nem mondtak le arról, hogy bizonyítsák a cigányok jelenlétét a X-XI. századi Kárpát-medencében. Sajnos az érvek, és a tények kimerülnek annyiban, hogy a korabeli oklevelekben megjelenő csoport neveket akarják összekapcsolni a cigányokkal (Tóth, 2006).

Nyugat Európában a XV. században hirtelen megjelenő cigányok korábban Magyarországon kóboroltak. Ezt a feltételezést, megerősítik a pozitív adatok! Ami a nyelvi adatokotokot illeti, a *cigány* népnévvel kapcsolatba hozható személynevek arról tesznek tanúbizonyságot, hogy a XIV. század végén, Magyarországon az emberek kapcsolatba kerültek a cigányokkal. Tudták, hogy ki a cigány, és hogy milyen belső tulajdonságaik vannak, ha ezt a ragadványnevet ragasztották valakire. A *cigány*, mint megkülönböztető nevet a középkorban sok nemes használta, akiknek a származása igen kétséges. A nemesek körében találkozunk a cigány megnevezéssel, úgy, mint „nem hízelgő” névként, ebben az eseten arra hívta fel a figyelmet, hogy a név viselője nem igazán rendelkezik jó tulajdonságokkal. Tehát bárki is viselte ebben az időszakban a cigány nevet, nem feltétlenül utalt a származására. Ez esetben nem számít, hogy miként használták ezt a nevet, vagy, hogy a tényleges származására utal-e, ugyan is mindenképpen azt bizonyítja, hogy a cigányok már a XIV. század második felében ismertek voltak hazánkban.

A XVI-XVII. században a cigányok a társadalom legalsó szintjén helyezkedtek el, életmódjukat és a szokásaikat az akkori társadalom többsége megtűrte. Az uralkodó osztály védte az autonómiájukat jogszabállyal, Zsigmond király számukra szabadalomlevelet biztosított, ami részükre ítélezési kiváltságot jelentett nekik a saját normáik szerint.

A XVIII. századi kormányzat egyik fontos feladata között volt, hogy megszüntesse a cigányok életmódbeli különbséget. Ennek első lépését III. Károly rendelete tette meg, majd Mária Terézia 1758-as és 1767-es rendelete tartalmazta a letelepedésüket. Betiltásra került a cigány név említése, helyette az új-magyar vagy új-paraszt elnevezést kellett használni. II. József uralkodásának az idején az előítéletek felerősödtek a romákkal szemben, ezzel együtt pedig a cigányok ellenállása is megnőtt a központi rendeleti szabályozás miatt (Tóth, 2006).

2.4. Mélyszegénység és a cigányság - valóban ugyanaz?

Jelenleg a mindennapokban a szegénység fogalmát, a legsokrétűbb értelemmel használjuk. Leginkább a szegény értelemben használjuk. A kifejezés anyagi, de egyben nem anyagi jelző is lehet a használata során. Az, hogy kit és miért tartunk szegénynek, viszonylagossá válik mert nem tudjuk egyértelműen beazonosítani. A tudomány területén is többféle tartalommal bír. Az elemzők egy része pusztán csak az anyagi, és a jövedelmi szegénységről beszél.

Olyan örökérvényű definíció jelenleg nincsen, ami mindenki számára elfogadott lenne. Jelenleg az Európai Unióban szegénység mérésére, indikátor rendszert használnak, ami kompakt. Ezt 2001-ben fogadták el a tagországok állam, és kormányfői. Az indikátorrendszer négy területet fog át, ami a társadalmi, gazdasági és demográfiai változásokat is egyaránt méri, illetve még a társadalmi befogadásra, nyugdíjakra és az egészségügyi helyzetekre is vonatkoznak (Gábos és Szivós, 2010).

Napjainkban egyre jobban használják, és gyakortább a mélyszegénység kifejezés. Csupán nem csak egy tudományos megfogalmazás a szociológiában, de jelen van a hétköznapiakban is. Jelentése pedig a következő, hogy valaki vagy valakik tartósan a létminimum alatt élnek, és esély sincsen, hogy ezen változtatni tudjanak a saját önerejükkel (Havas, 2008).

A mélyszegénység jelenleg is egy igen összetett jelenség, okai számosak lehetnek, mint például szocializációs különbségek, iskolai, képzettségbeli és foglalkoztatottságbeli hiányosságokban jelentkezik, és ezek gyakran igen súlyos megélhetési problémákhoz tud vezetni (Emberi Erőforrások Minisztériuma 2014).

Gyakorlatban sokszor azonosítják a mélyszegénység fogalmát a cigánysággal. Ez a fajta jelenség nem egészen más mint, az etnikai és a szociális dimenzió összemosása, és ebből jön létre a társadalmi kirekesztettségéből fakadó probléma, ami nem más, mint a „cigánykérdés”.

Fontos figyelembe venni azt a tényt, hogy a cigányság és a mélyszegénység képez közös halmazt, de nem fedi egymást a kettő. Kijelenthető, hogy a cigányok élete nehezebb a mélyszegénységtől függetlenül is ennek oka az őket érintő rejtett és nyílt diszkrimináció (Cserti és Orsós, 2013).

2.5. Társadalmi leszakadás, és kihívása

Nemcsak az egyszerű hétköznapi vélekedések közé tartozik, de a roma kisebbséggel foglalkozó társadalomtudományi írások nagy része is úgy jellemzi, mint társadalmi hátrányokkal sújtott csoportot. A mostani kialakult helyzet, hosszú múltra vezethető vissza.

Még ha nem is az egész történelmi, kulturális, társadalmi és politikai helyzetet mutatom be, akkor is érdemes beszélni a romák gazdasági és társadalmi integrációjukról egészen a hatvanas évektől kezdve. Magyarországon az államszocializmus idejében cigányok anyagi és kulturális tökéjének a gyarapodása nagyon szerény mértékben valósulhatott meg. Ugyanis a társadalmi mobilitás szintjén nem történt előre lépés, így elégtelennek mutatkozik a tartós asszimiláció és a családokban élők egy főre eső jövedelme is alacsonyabb volt az átlagnál.

Nem csak az volt az oka ennek, hogy a romák rosszul fizetett munkát vállaltak volna, hanem hogy a kádári rendszerben két kereső kellett ahhoz, hogy a család gyarapodni tudjon, és jól éljen. Viszont a roma nők, a tradicionális hagyományokhoz tartották magukat, és nem vállaltak munkát, amit a magasabb gyerek szám is indokoltá tett. Továbbá az átlagosnál is alacsonyabb iskolai végzettségük is megnehezítette az elhelyezkedésüket. A roma családok életszínvonalát az is megnehezíti, hogy a roma férfi munkavállalók nagy része ingázó volt, és „kétlaki” életet éltek, ami növelte a költségeket.

Magyarországi romák esetében tudunk-e asszimilációról beszélni? A romák helyzete ebben az időszakban nem volt egyszerű, ugyanis a társadalmi hierarchia legalsó szintjén helyezkedtek el. Az iskolázatlan, ingázó és a szakképzetlen réteget erősítették. Beépültek, majd a rendszerváltás idejében kiszakadtak. A rendszerváltás megtörte ezt a sanyarú, és kilátástalan állapotot. Azért is fontos mindezeket hangsúlyozni, hogy lássuk, hogy a romák lehetőségeik teljesen másak voltak a szocializmus idejében, mint a rendszerváltás után. Ráadásul ebben az időszakban tabuként volt kezelve a romák helyzete, mert az akkori elvek szerint nem is létezett olyan, hogy nyomorúság, hátrányos megkülönböztetés, elnyomás és tiltott volt ezekről beszélni is.

Az 1989-es politikai és gazdasági fordulat elsősorban a társadalom szegényebb rétegeiben való integrálódást is megszakította, hiszen azok a vállalatok váltak versenyképtelenné és bocsátották el a munkavállalókat, amelyek a rendszerváltás előtt sok romát foglalkoztattak.

Az országos 6 százalékos munkanélküliségi rátával szemben, a romák között 30 százalék körüli volt a munkanélküliek aránya. Nem csak ez a magas arány volt akkor drámai, hanem a munkavesztések tartósak és véglegesek voltak. Napjainkban sem ritka az olyan települések, főleg az északkeleti és délnyugati régióban, ahol az egyetlen egy keresőképes embernek sincs semmilyen megélhetési forrása. A pályakezdő fiatalok sincsenek sokkal jobb helyzetben, ugyan is nehezen találnak munkát, tapasztalat nélkül.

A romák akkori helyzetének teljes biztonság elvesztése, és a radikálisan lefelé tartó mobilitás sokkolta az akkori társadalmat. A tét hatalmas lett, hiszen nem csak arról volt szó, hogy sikerül-e a beilleszkedés, hanem a társadalmi tagság megtartása és vissza szerzése sikerül-e? A konfliktusok a roma és a nem romák között talán ezért is alakult ki, és lettek olyan élesek, mert ma a romák a teljes kitaszítottság ellen küzdenek.

A szocializmus ideje alatt megkezdődött a romák asszimilációja, de a folyamat a rendszerváltás után meg is szakadt, és az ellene ható tendenciák léptek fel. Nemcsak a roma közösség sorsa és a társadalmi integrációja tér el nagymértékben a többi társadalomtól, de a sikeresség definícióját is másképp kell, értelmeznünk roma és nem roma estében. Figyelembe vesszük a roma származásúak kiszorulását a munkaerőpiacon, nyilvánvaló, hogy ennek a fő oka a romák alacsony iskolázottsága. Akiknek legalább a szakma megszerzése sikerül, nagy valószínűséggel jutnak álláshoz, és biztos megélhetést szereznek (Örkény és Vári, 2009).

2.6. Cigány lakosság iskolázottsága

Iskolázottság tekintetében a rendszerváltás óta a többségi és a cigány társadalom között nőtt a különbség, annak ellenére, hogy a cigányok körében összeségében javult a helyzet. Ma már a roma gyerekek döntő többsége befejezi az általános iskolát, és középfokon folytatja a tanulmányait, de sajnos nagy részük nem fejezi be, vagy nem piacképes végzettséget szerez, amely által ugyan úgy versenyképtelen a munkaerőpiacon, mintha alacsonyabb végzettsége lenne (Bernát, 2010).

A középiskola első egy-két évében a roma diákok lemorzsolódása átlagon felüli, továbbá az általános iskolában és középiskolában nagy a szegregációs arány. A roma és a nem roma diákok közti különbséget a legnagyobb mértékben a családi háttér, pontosabban a szülők iskolázottsága, valamint a család anyagi helyzete okozza (Kertesi és Kézdi, 2009). A felnőttek többsége nem fejezte be az általános iskolát, de ha be is fejezte egy nyolc osztályos bizonyítvánnyal nem tud érvényesülni a munkaerő piacon (Palóczi és Kozma, 2017). Szerepe van benne továbbá, hogy a romák lakóhelyi szegregációja is egyre jobban erősödött az elmúlt évtizedekben.

Az alacsony iskolai végzettség következménye lesz a csekély munkaerő-piaci részvétel, pontosabban legális munkát vállalók száma igen alacsony (Kemény és mtsi, 2004). A roma nők nagyon alacsony arányban vannak jelen a munkaerő piacon: tízből egy aktív korú nőnek van munkája. Ezáltal a roma lakosság jelentős része feketemunkából tartja fent a családját, mindamelllett magas az állami támogatások szerepe is.

Az alacsony iskolázottság és a munkaerő- piacon való részvétel hiánya anyagi szegénységhez vezet, ma Magyarországon a romák nincstelensége minden más társadalmi csoporténál magasabb ugyanis a roma családokban 70%- os a szegénységi ráta, ami az utóbbi években növekszik (Palóczi és Kozma, 2017). Továbbá a cigánygyerekek leszakadása a középiskolai és felsőoktatási szférából, azt eredményezi, hogy nem csak foglalkoztatási szempontból, hanem a középosztály későbbi kiépülésében is akadályozni fogja. Ugyan is a középiskolát és egyetemet végzett cigányok számának emelkedése nélkül, nem fog tudni létre jönni a cigány középosztály (Kertesi és Kézdi, 2009).

2.7. Előítéletek a romákkal szemben

A cigányság gazdasági és emberjogi értelemben, is komoly hátrányú kollektíva (Human rights of Roma, 2012), mind emellett nagymértékben terheli őket a nélkülözés a szegregáció és a munkanélküliség (Fraser, 1995). Ezzel együtt pedig a romaellenes sztereotípiák széles körben jelen vannak, és általános lett a lakosság körében (Zick és mtsi, 2011).

Napjainkban a magyar felnőttek 80 százalékánál figyelhető meg erős, sőt egyes esetekben radikális formában megnyilvánuló roma ellenes magatartás. A romákkal szembeni elutasító és

diszkrimináló nézetek már régóta jelen vannak a többségi társadalom gondolkodásában, egy időben állandóságot, sőt majd némi állandóságot is mutatnak (Örkény és Vári, 2009).

A társadalom többsége képes egyet érteni, azon állításokkal, hogy a bűnözés a romák vérében van (Székelyi és mtsi, 2001). Továbbá népszerűek azok a meglátások is, hogy a romák az alacsony társadalmi státuszukat csak maguknak köszönhetik, továbbá sokkal több támogatást kapnak, mint amennyi tényleg járna nekik. Sajnos nem csak az állásfoglalásban és bánásmódban mérhető az ellenségesség a cigányokkal szemben, hanem ellenzik a betelepülésüket az országba is (Migrációval kapcsolatos attitűdök, 2015).

A többségi társadalom a romák társadalmi integrációját, inkább asszimilációs szempontból közelíti meg, és úgy gondolják, hogy a romáknak kell jobban igyekezni, és beilleszkedni a társadalomba. Az esetleges kudarcokért pedig a romák többségét okolják. A társadalmi szolidaritás megnyilvánulásának a legrosszabb helyén, azon romák helyezkednek el, akik rossz anyagi helyzetben, és körülmények között élnek, és egyfajta deviáns csoporttal azonosítják őket. A romaellenes szemlélet nem független a dogmatizmus formáitól, illetve az idegenellenességtől és a rasszizmustól. Különbözik továbbá azoktól, hogy a romaellenesség demográfiai jellemzőktől (életkor, nem, település), társadalmi helyzettől (iskolai végzettség, társadalmi státus) függetlenül átszövi a társadalmat. A felnőtt népesség egyharmada, nem utasítja el a romákkal szembeni előforduló kirekesztő megnyilvánulásokat (rendőrségi túlkapások, iskolai szegregáció) hanem még egyet is ért ezekkel, vagy legalább is megértéssel kezelik azokat (Örkény és Vári, 2009).

Felmerül a kérdés, hogy hogyan lehetne elérni egy olyan csoportos változást, amely képes lenne ezen negatív folyamatokat vissza szorítani, mind attitűdök, és mind a cselekvés változásával. Kollektív cselekvésnek és változásnak nevezzük, azon folyamatokat és tevékenységeket, amelyet valaki egy közösség helyzetének a javítása érdekében tesz (Zomeren és Iyer, 2009). Ide lehet sorolni, az állásfoglalást, petíciók aláírását vagy akár a tüntetéseket is. A történelem során számtalanszor előfordultak ilyen fajta társadalmi változások, amiket a veszteséget elszenvedő csoport indított el együttesen (Zomeren és mtsi, 2008).

A romák aktivizmusa a politikában már régóta jelen van, a rendszerváltás óta. Ezen mozgalmak kis mértékűek, a társadalom számára szinte észrevehetetlen (Kóczé és Rövid, 2012). A cigányok ezen harcok megvívásában szövetségesként a civil szervezetek és azok kezdeményezéseire számíthatnak, és vállalnak szerepet a romák integrációjában (Trehan és Kóczé, 2009).

2.8. Közfoglalkoztatás Magyarországon

2.8.1. A közfoglalkoztatás kezdete

A közfoglalkoztatás az állami gondoskodás egyik megnyilvánulási formája, napjainkra a fő feladata, hogy azon személyek, akik a munkaerőpiacáról kikerülnek, biztosítsa számukra a jövedelemkiesést, és megakadályozza a megélhetési bűnözés kialakulását, továbbá korlátozza a támogatásban részesülők számát, és ezzel együtt csökkentse a vele járó jóléti kiadásokat.

Azonban a közfoglalkoztatás eredetileg a köz érdekét szolgáló állami és önkormányzati feladatok, fejlesztések – például utak, vízművek költségeit a köz érdekében végzett munkával váltásák meg. Ez a rendszer elsősorba azok számára jelentett megoldást, akik a közösség által rájuk rótt kötelezettségek teljesítéséhez a fizikai erejükön kívül más erőforrással nem rendelkeztek. A közfoglalkoztatás intézménye a középkortól napjainkig különböző formákban és funkciókban jelent meg. Jellemző volt, hogy mindig meghatározott idejű és kötelezettségű volt (Csoba, 2010).

2.8.2. Segély helyett közhasznú munka

A közfoglalkoztatási programok között elsőként a közhasznú foglalkozás jelent meg, többek között azért, hogy a Magyarországon jelentkező társadalmi problémákat kezelje. 1987-ben a településeknek lehetőségük nyílt arra, hogy a folyamatos munkanélküliséget tapasztalva, és az ebből adódó jövedelem hiányt közhasznú foglalkoztatással csökkentsék a legnehezebb helyzetben lévő családok számára (Csoba, 2010).

2.8.3. Cigányok a közfoglalkoztatásban

1990-ben nagyon rövid időn belül mintegy másfél millió ember veszítette el a munkáját, ami akkoriban nagy problémát okozott az országban. A munkanélkülivé vált lakosságról gondoskodni kellett, és ekkor került vissza vezetésre a közmunka program. Azóta folyamatosan jelen van hazánk foglalkozáspolitikai rendszerében.

Magyarországon a közfoglalkoztatásban résztvevők elég széles skálán helyezkednek el. Belefoglalva a létszámleépítés miatt elbocsátott, majd visszavett munkavállaló. Tehát ők

szakmai tapasztalattal rendelkeznek, és a munkaerőpiacán lenne a helyük, csak valamilyen külső tényező nem engedi.

A másik csoport pedig a friss pályakezdők, akik nem rendelkeznek semmilyen tapasztalattal, hiszen most kerültek ki a közép- vagy a felső oktatásból.

A harmadik, egyben az utolsó csoport tagjai pedig korukból, vagy végzettségükből adódóan a közfoglalkoztatáson kívül nem tudnak munkát vállalni. A cigányok többsége ehhez a csoporthoz tartozik (Palóczi és Kozma, 2017).

2022-as adatok alapján az Észak Alföldi régióban a legmagasabb a közfoglalkoztatottak száma összesen 25453 fő. Járási szinten pedig a Fehérgyarmati járás vezet 2845 fővel, a járás Szabolcs – Szatmár Bereg vármegyéhez tartozik, de ezen vármegyében még számos járás küszködik hasonló számokkal, mint például a Mátészalkai, és a Vásárosnaményi (TEIR).

Második helyen pedig az Észak Magyarországi régió található ott pontosan 19640 fő. Járási szinten az Edelényi járás található az első helyen 1662 fővel, majd a Miskolci szorosán mögötte a 1597 fővel (TEIR).

Járási szinten vizsgálva az adatokat az Edelényi, Mátészalkai és Miskolci járásokban sűrűn lakott a cigány népesség, még is a közfoglalkoztatottak száma alacsonyabb. A Mátészalkai járásban 4346 fő, az Edelényiben 6031 fő, és a Miskolci járásban pedig 5640 fő vallotta magát cigánynak a 2022-es Népszámlálási adatok alapján. Ezen adatok alapján elmondható, hogy nem minden roma végez közfoglalkoztatást (TEIR).

Előfordulnak olyan települések is, ahol a cigány család mindegyike részt vesz a közfoglalkoztatásban. Általánosságban csak egy, esetleg kettő főt érint családonként, de ahol már felnőtt, és munkaképes fiatalok is vannak így a szám könnyen három, vagy négy főre is ugorhat.

A nagy, és magas létszámú közfoglalkoztatási programok kezdetén, amikor nagyobb fokú létszámban kezdték foglalkoztatni mezőgazdasági, kertészeti ágazatokban a munkavállalókat, akkor a munka világától már teljesen elszokott embert nagyon nehéz volt vissza integrálni.

A közfoglalkoztatás eredeti célja, az átmeneti foglalkozás volt, ami támogatja a tartós munkanélkülit a munkaerőpiacra való visszatérésében. Nem mindig alkalmas a hosszas foglalkozásba való visszakerülésre, ugyan is a foglalkozás végére ugyanabban a helyzetben találja magát, mint a legelején. Ugyan is gyakran előfordul, hogy hiába tanul bele a feladatba,

és végzi, jól a 3-4 hónapos időszakvégével elküldik, mert a közmunkát mások számára is ugyan úgy elérhetővé kell tenni (Palóczi és Kozma, 2017).

2.9. Magyarország cigány lakossága

A roma lakosság számának pontos meghatározása, mint általában az etnikai vizsgálatokhoz hasonlóan nem áll rendelkezésünkre megbízható és részletes adat. Ennek oka lehet, hogy a településen belül összesített népszámlálási adatok önbevalláson alapulnak, és akik magukat romának vallók aránya becslések szerint a való értékek mindössze harmadát-negyedét teszi ki (Pásztor és Péntes, 2012).

A szociológiai becslések mintavételen alapulnak, és ezen együttes adatok pontosabbnak tekinthetők, de mivel a felvételek reprezentatív módon zajlanak, és területi bontásban zajlanak így csak korlátozva állnak a rendelkezésünkre. A tanulmányok során általánosságban cigánynak tekintik, akit a környezete annak tart különböző, de többnyire szubjektív jellemvonások alapján (Kemény és Janky, 2003).

A cigányság területileg változóan helyezkedik el Magyarországon. Többségük vidéken, falusias környezetben és szegregáltan élnek, és sajnos igen rossz körülmények között.

Az utóbbi években vizsgálták ezeket a szegregátumokat, és a vizsgálat eredményei eltérő képet mutattak. Ötszáz és több mint 1660 közötti szegregátumról írnak. Ezek a település szélén helyezkednek el (Domokos, 2010).

A Magyarországon található cigány csoportok (beás, oláh cigány, romungró) elhelyezkedése egyenlőtlen elosztású. A beás cigányok nagy számban a dél-dunántúli megyékben élnek, ebben a régióban a számuk megközelíti a teljes cigány népesség 30 százalékát. Továbbá a régióban található további két vármegyében, Baranya és Somogy vármegyében a cigányok többségét képezik. Más régiókban, azon cigányok, akik a beás nyelvet beszélnek csak csekély számban találhatóak. A magyar és romani nyelvet beszélő cigányok aránya sokkal egyenletesebb. A magyar anyanyelvű cigányok teszik ki a régióban a cigányok háromnegyed részét, kivételt képez ez alól a dél-dunántúli régió mert ott az arányuk 50% alá süllyed. A romani nyelvet beszélő cigányok pedig a legtöbb régióban 20-25% közé esik (Cserti és Orsós, 2013).

A népszámlálás keretein belül tíz évente lehetőség nyílik arra, hogy az állampolgárok állást foglaljanak az etnikai hovatartozásukról. Aki, ilyenkor bármely cigány csoport tagjának vallja

magát, arra mondhatjuk, hogy cigány nemzetiségű. A 2001-es népszámláláson 205251 fő, majd a 2011-esen 315128 fő, és a legutóbbi alkalommal 2022-ben pedig 209364 fő vallotta magát cigány származásúnak. Ezek adatok nagyon objektívek, de a cigányság valós lélekszámát nem fejezi ki. Számos okot lehetne felsorolni, hogy miért nem vallja magát valaki romának. Egyszerűen lehet, hogy nem tartja fontosnak, lehet magyarnak tartja magát, emellett roma is. Az okok között szerepelhet a félelem is, ugyan is Magyarországon feszültséget gerjeszt a cigány ügy, a cigányság helyzete, így sokan jobbnak is gondolják, hogy nem dokumentáltatják pontos hovatartozásukat.

Erre egy analóg példa, hogy a második világháború előtt körülbelül 300 000 fő vallotta magát németnek. Majd a háború után csupán 3000 fő volt. Ekkoriban a németeket, deportálták, kitelepítették őket, de nem ennyire sok embert, valószínűleg féltek az emberek a megtorlástól, hátrányoktól és ezért felelőmből nem vallották magukat németnek (Balogh és Fábiánné, 2012).

2.10. Roma népesség számának, és arányának változása

A gyors növekedésben és a magas reprodukciós ráta mellett, az identitás felvállalásának számának növekedése is fontos szerepet játszik (Hablicsek, 2007).

Hablicsek László szerint a jelen rendelkezésre álló adatok alapján, továbbá a többi demográfiai jellemző alapján, 2050-re 2 millió roma etnikumú népességgel számol, ami a hazai népesség negyedét fogja kitenni. A számítás során figyelembe lett véve a roma népesség szaporodásnak gyenge csökkenése, továbbá a várható élettartamuk növekedése (Hablicsek, 2000).

A legutolsó szociológia felmérések szerint megállapítható, hogy csökkentek a születések száma, továbbá a romák körében is kitolódott az első gyermekvállalás időpontja (Kemény, 2004). A termékenység több mindentől is függhet, többek között, mint az iskolázottság, foglalkoztatottságtól, és a tradícióktól, amit a társadalmi kapcsolatok is befolyásolni tudnak. Több esettanulmány is készült a szegregációval kapcsolatban, ami rávilágított arra a tényre is, hogy a társadalmi szegregáció erősebb lehet (Durst, 2007).

2.11. Szolnok város bemutatása

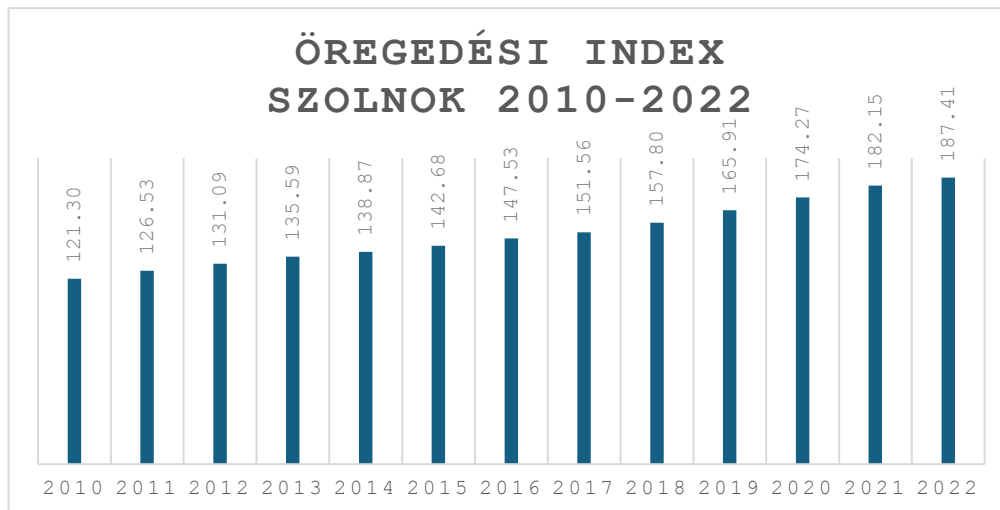
Szolnok Jász-Nagykun-Szolnok vármegye székhelye, és a Szolnoki járás központja. Tisza és a Zagyva folyók találkozásánál helyezkedik el, Budapesttől mindössze 110 km-re.

A Szolnoki járásban 18 település található, ahol Szolnokon mellett további 4 város is található. A járásban az összenépesség nem éri el, a 120 000 főt továbbá a falusi települések leszakadása is megfigyelhető, jellemző nagyon a megye dél-nyugati részében.

Demográfia szempontból Szolnokon az állandó népesség száma folyamatosan csökken. Továbbá a lakónépesség esetében is csökkenés figyelhető meg, 2008-ban 74 885 fő volt, 2023-ban pedig 66 426 főt számoltak, ez a különbség 10%-os csökken (Földi,2022).

A várost előregedő társadalom jellemzi, amit az öregedési index folyamatosan növekvő értéke alátámasztja (1.ábra). 2012-ben az öregedési index 130,09 volt, azonban ez a szám 2022-re 187,41 növekedett, és ezzel meghaladta a megye értékét, ami 140 % volt (TEIR).

1.ábra: Öregedési index Szolnok 2010-2022
(Forrás: Saját szerkesztés, TEIR (2010-2022) adatok alapján)

2.12. A romák helyzete Szolnokon, és annak térségében

Magyarországon a lakosságnak a nemzetiségi hovatartozása szerinti a felmérés a népszámláláshoz kapcsolódik, a legfrissebb számadat a 2022-es Népszámlálásból áll rendelkezésre. A nemzeti hovatartozás önbevallás alapján történik- ekkor 720 fő vallotta magát roma származásúnak. A városnak az akkori népessége 66 764 fő amiből 1,07 % cigány származású. Ismert jelenség, hogy a Népszámlálások során az önbevallás lehetőségével élve jóval kevesebben vallják magukat roma származásúnak. A Szolnokról készült esettanulmányra hivatkozva lakossága a városnak 2021 januárjában 69 725 fő volt és a romák arányának helyi szakértők szerint 10-11 % volt.

A romák arányának a növekedésében több ok is állhat, többek között a természetes szaporodás, amit, ha a nem romákhoz viszonyítjuk jóval magasabb érték, valamint a vándorlás. Szolnok vonzza a cigány lakosságot, a foglalkoztatási lehetőségek miatt, továbbá a tartós szociális ellátórendszer miatt. A letelepedő cigányok a megye más településéről költöznek át Szolnokra, de kisebb részben érkeznek a megye hátáron túlról. Jellemzően a már meglévő rokonsághoz, családhoz csatlakoznak. Érkezésük és a későbbiekben sem jellemző, hogy saját ingatlanszerzés, többnyire tisztázatlan tulajdonosi háttérű bérleményben laknak az alacsonyabb státuszú lakótelepeken. Szolnokon erőteljesen szegregált körülmények között élnek a cigányok, és az integrált környezetben a jelenlétük nem gyakori. Erre az állapotra mutat rá a TOP 6.9.1.-16 SL1-2017-0001 számú projekt keretein belül készült kiadvány, amelyből jelen és a későbbiekben is hivatkozok. A KSH módszertana szerint lehatárolt szegregátumok , és a lakosság száma veszélyeztetett területeken 1487 fő, ez a szám megegyezik a romának vallottak számával Szolnokon. Figyelembe kell venni, hogy a valós számok ennél jóval nagyobbak, és a szegregátumban lakók is vegyes népességűek, ez mind megerősítést nyer abban, hogy a romák erősen szegregáltak a városban (1.táblázat). A 2014-2020-as fejlesztési időszakban, a következő elemzés már a 2011-es adatok alapján történt (2. ábra). A táblázat szemlélteti, hogy Szolnokon hol helyezkednek el szegregátumok, 30%-os és a 35%-os feletti mutatók szerint (Földi, 2022)

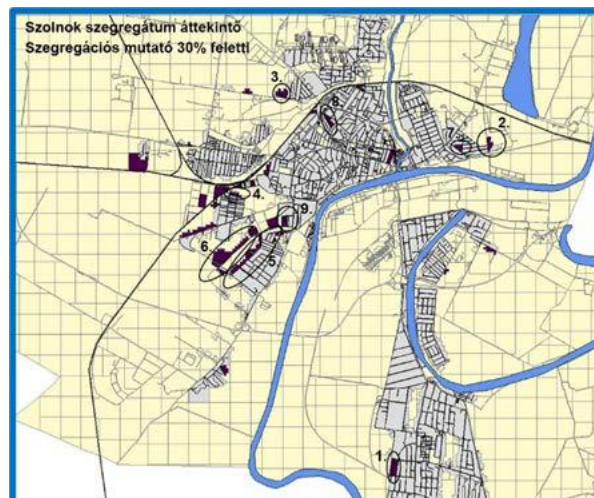
1.táblázat: Szegregátumok Szolnokon

(Forrás: KSH Népszámlálás által közölt adatok 2011)

Szegregátumok (szegregációs mutató 35% felett) és veszélyeztetett területek (szegregációs mutatók 30% felett) Szolnokon
1. Szabó Lőrinc utca-Gorkij utca-Veres Péter utca-Ménes utca
2. Üteg utca nyugati oldala a belterület határáig
3. Tücsök utca mindkét oldala-Újszászi út-Hangya utca mindkét oldala
4. Füge utca mindkét oldala-Vihar utca-Béke utca-Bogár utca-Csallóköz utca keleti oldala
5. Sashalmi út északi oldala_ Mázsa utca mindkét oldala-Kazán utca mindkét oldala-Sashalmi út északi oldala a Törteli utcáig
6. Gyöker utca délnyugati oldala-Bányász utca-Törteli út északi oldala-Motor út-Törteli út -Sashalmi út temető-Hoksári János út- Törteli út
7. Búzavirág út-Határ út-Tulipán út
8. Dráva utca-Szántó krt-Mikes utca-Bocskai utca-Tavaszi utca-Csokonai utca
9. Fertő utca-Hoksári János utca-Szivattyú utca-Zápor utca

2.ábra: Szolnok szegregátumai térképen

(Forrás: Földi Zsuzsa, Szolnok területi esettanulmánya szerint 2022)

A déli városrész jellemezhető legjobban szegregált területként, ahol az elmúlt években több szegregátum is kialakult. A területen sok a beépítetlen ingatlan, míg egyes részekén gazdasági területek találhatóak, más részekén pedig gazdasági és lakóegységek vegyesen helyezkednek el. Hiányoznak továbbá az intézmények, szolgáltatások, és mind emellett a tömegközlekedés sem adekvált. A terület környezetterhelése jelentős a déli városrészt talajszennyezettség és belvizes területek jellemzik. A tanulmány során a szakértők különbözően ítélték meg az egyes szegregátumokat. A rehabilitációval érintett szegregátumok közül a Katona J. telepet ítélték meg a legpozitívabbnak. A szakértők pedig a legrosszabb helyzetet az Üteg utcai szegregátumban tapasztalták.

A szakértők szerint, a foglalkoztatás kapcsán elmondható, hogy a felnőtt romák dolgoznak, és csökken azon családok száma, ahol egyáltalán nem rendelkeznek munkajövedelemmel pl.: Üteg utca és a Búzavirág utcai szegregátum. Általában nem bejelentett munkákról van szó, hanem fekete munkákról, vagy napi bejelentéssel történő munkavégzésről. A Szociális Integrációs Osztály foglalkozik az elérhető munkákkal, amiket igyekeznek is közvetíteni a roma lakosság számára. Sajnos átlagosan 20 érdeklődőből csak 3 áll ténylegesen munkába. A szakértők azt is elmondták, hogy évente körülbelül egy-két főt lehet kiemelni (Földi, 2022).

A munkáltatói oldalról, se pozitív a helyzet, ugyan is erős előítéletek jellemzik, amelyek olykor rossz tapasztalatokon alapulnak. Sok esetben a romák még lehetőséget se kapnak, annak ellenére, hogy a vállalkozás munkaerőhiánnyal küzd. Be lehet számolni pozitív jelenségről is, hiszen több cég is található Szolnokon, akik nyitottak a roma munkaerőre, akik a szegregátumokban élnek, és még sok esetben a munkába járásukat is biztosítják. Ilyen cégek a Déli szegregátumok közelében helyezkednek el. Ezek a cégek sajnos jelentős munkaerőhiánnyal küzdenek, ezért számukra ez a helyzet inkább kényszerű alkalmazkodást jelent. A helyi tapasztalatok szerint a cigány családok egy része már viszonylag korán az adósságcsapdába kerül, ami miatt nem áll érdekükben, munkát vállalni hiszen így az adósság könnyen behajthatóvá válik.

A helyi roma társadalomban a rétegződés valós, és létező jelenség. A tanultabb és azon romák, akik jobb anyagi helyzetben vannak, igyekeznek elhagyni a szegregátumokat és integrálódni. A helyi tapasztalat, hogy sok cigány család él mélyszegénységben, nagyon ritkán lehet hallani arról, hogy sikerül kitörni ezen állapotból és nem visszacsúszni az eredeti állapotra. A roma társadalomra jellemző, hogy nincsenek hosszú távú céljaik, és szinte napról napra élnek és ezzel folyamatosan szinten tartják az uzsora lehetőségét.

3. Alkalmazott módszerek

A kutatás terepe Szolnok és a roma közösség volt. A város közép Magyarországon található. Jász -Nagykun-Szolnok vármegye székhelye, jelentős ipari város. A roma közösség szociális, és gazdasági hátrányokkal küzd már régóta. Különösen problémás az alacsony iskolai végzettség, munkanélküliség, és a társadalommal való kapcsolatok gyakori konfliktusossága. A terepmunkám során ezen problémákat igyekeztem feltárni, és válaszokat keresni rájuk.

A kutatás során kvalitatív módszert alkalmaztam, mivel a szakdolgozatom célja, hogy a szolnoki romaközösség élethelyzetét, identitását, és társadalmi helyzetét mélyebben is megértsem. Ennek megfelelően félig strukturált interjú módszert használtam, ahol az interjúalany a saját szavaival, és rugalmas keretek között tudta megosztani a tapasztalatait az adott témával kapcsolatban.

A szakdolgozat interjúkészítés hasznossága abban rejlik, hogy mélyebben is megértsük a vizsgált témát, mivel személyes tapasztalatokon, élményeken keresztül tudjuk feltárni a jelenségeket és összefüggéseket ezáltal a tudásunkat növeljük. Az interjúk segítségünkre szolgálnak, hogy közvetlenül jussunk az információkhoz, és ez pótolhatatlan a kvalitatív kutatás során. A kutató pedig közelebb kerülhet a témához. Az interjú készítése során, lehetőségünk nyílik arra, hogy az interjúalany személyes tapasztalatait, élményeit is megismerjük, ami által egy sokkal mélyebb és átfogóbb képet tudunk kapni az adott témáról. Az interjúkból nyert információk hozzájárulhatnak ahhoz, hogy új kutatási kérdések fogalmazódjanak meg, illetve a meglévő kérdések pontosabbá és árnyaltabbá váljanak.

A kutatásom során interjút készítettem Hviszt Sándorral a Roma Önkormányzat elnökével, aki a közösség aktív tagja. Munkája során azon dolgozik, hogy a roma társadalom a megszokott élethelyzetükből és telepi környezetükből, ki tudjanak törni. Akivel többek között arról is beszélgettünk, hogy hol találhatóak Szolnokon roma szegregátumok, milyen arányban dolgoznak az itt lakók, és a fiatal roma lakosok milyen arányban tanulnak tovább, vagy van rá igényük. Továbbá kérdeztem a hátrányos megkülönböztetésről és a társadalmi elfogadásról.

A második interjúalanyom Oláhné Kanyó Andrea volt, aki a Szent Tamás görögkatolikus óvoda és iskola igazgatóasszonya. Az interjú által elsőkézből tudtam tájékozódni arról, hogy jelenleg Magyarországon a roma általános iskolás gyerekekre milyen tanulási szokások jellemzőek.

Beszélgetésünk során kitértünk, hogy a tanulóknak milyen a tanulmányi teljesítményük, motivációjuk a többlet tudás megszerzéséért, illetve a továbbtanulási szándékuk. A lemorzsolódás és a hiányzások sajnos szerves részét képezi az iskola mindennapjainak.

Az interjúalanyok önkéntesen vettek részt, és előzetesen tájékoztattam őket a kutatás céljáról, és fontosságáról és, hogy a válaszaikat bizalmasan kezelem. Az interjúk során rögzített hangfelvételt készítettem, majd szó szerinti átirat készült belőlük, amiket tartalom elemzéssel dolgoztam fel. Ezen módszer előnye, hogy kis mintaszámmal is mély, és hasznos információkat szolgáltat továbbá lehetőség nyílik arra is, hogy új szempontokat és lehetőségeket azonosítsák. Emellett az interjú ahhoz is, hozzá járul, hogy az interjúalanyok a saját tapasztalataikat mesélik el, ezáltal növeli a kutatás hitelességét és a valóság megközelítését.

4. Eredmények és értékelésük

Napjainkban a roma közösségekről szóló kutatások és a statisztikák nem részletezik Szolnokot, és az ott felmerült problémákat. Az információk hiányosak, valamint a napjainkban is jelentkező társadalmi előítéletek hozzá járulnak ahhoz, hogy a romákról alkotott képek sokszor hiányosak vagy torzképet ábrázolnak a valóságról. Jelen munkámban éppen ezért próbálom Jász Nagykun Szolnok vármegyére, azon is belül Szolnokra lebontva, pontosan szemléltetni a roma lakosság társadalmi, oktatási, és gazdasági helyzetét.

Emellett vizsgálva a dolgozatom során felmerült hipotéziseket, és azokra választ kapni.

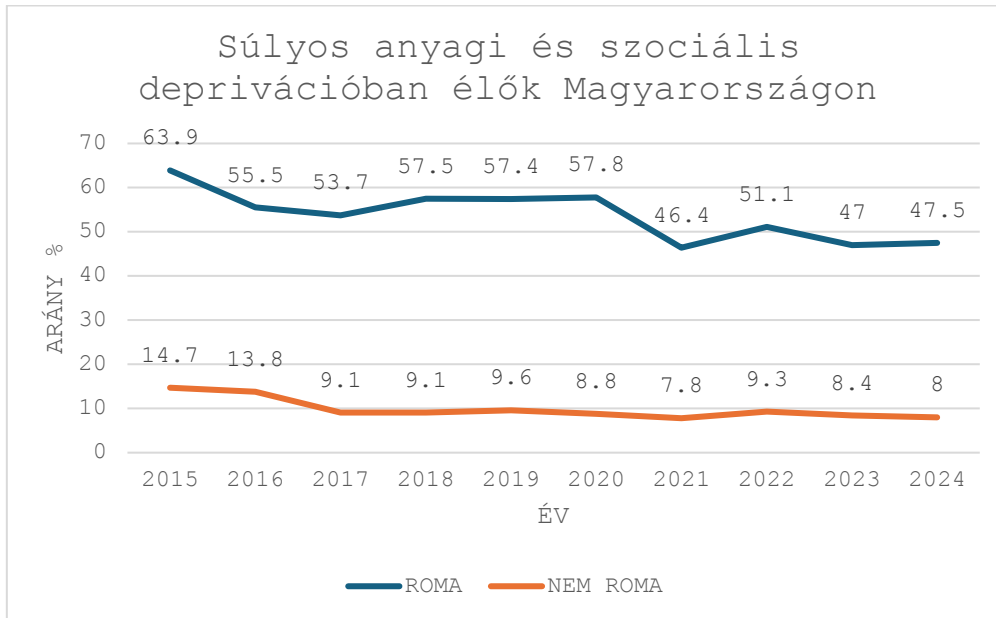
Szolnok vármegyei, és a szolnoki cigányság helyzetét az Egyesült Nemzetek Szervezete által megfogalmazott Fenntartható Fejlődési Célok prizmáján keresztül vizsgálom. Amely által a szakdolgozatomnak egy olyan globális keret rendszert tudtam biztosítani, amelyben értelmezhetővé válik a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése, oktatáshoz és munkához való hozzáférés, végül pedig az emberi méltóságnak a tiszteletben tartása. A célok megfogalmazásával, és segítségével a romák helyzetét egyszerre objektív mutatókon keresztül, és szubjektív tapasztalatok alapján tárom fel, hiszen szakdolgozatom készítése során mélyinterjúkat is készítettem olyan szereplőkkel, akik aktív szereplői és alkotói ennek a valóságnak. Ami segítséget nyújtott abban, hogy első kézből tudjak betekinteni a roma közösségek életébe. Komplex és árnyaltabb képet kapok ezáltal a jelenlegi társadalmi folyamatokról.

Az ENSZ által megfogalmazott első fejlődési cél a szegénység felszámolása. Ezen belül az első adat, amit vizsgáltam, a Központi Statisztikai Hivatal által kiadott, súlyos anyagi és szociális deprivációban élők aránya. (Központi Statisztikai Hivatal) Ehhez a csoporthoz azok tartoznak, akik az alábbi három felsorolt lehetőségek közül, legalább egyben érintettek:

- relatív jövedelmi szegénységi arány
- súlyos anyagi és szociális depriváció (azon személyeknek az aránya, akik a 13 meghatározott tétel közül, legalább 7-ben hiányt szenvednek)
- nagyon alacsony munkaintenzitás

3.ábra: Súlyos anyagi és szociális deprivációban élők Magyarországon

(Forrás: Saját szerkesztés, KSH által kiadott adatok 2015-2024)

Mivel a KSH adatok megyei bontásban nincsenek megadva, ezért csak országos statisztikákat lehet használni, és ezeket extrapolálni megyei és városi szintre. Ebben van hibalehetőség, hiszen ez nem egyelően oszlik meg. Ennek ellenére, egy orientatív képet tudunk kapni, és bár ez nem a legprecízebb, mégis fontos társadalmi problémákat tesz mérhetővé (3.ábra).

Egész Magyarországra vonatkoztatva, láthatjuk, hogy a romák sokkal nagyobb elszenvedői a deprivációnak, mint a nem roma lakosok. Országos szinten a romáknál, történt egy határozott javulás 2020-ban, annak ellenére, hogy hazánkban akkor kezdődött a COVID-19 járvány. 2022-ben egy minimális romlás történt, de az utána következő években stagnáló tendenciát figyelhetünk meg.

2.táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok vármegye súlyos anyagi és szociális deprivációban élők

(Forrás: TEIR, és KSH szerint közölt adatok)

Év	Teljes népesség	Roma népesség (3,2% becslés)	Nem roma népesség	Roma depriváltak (arány szerint)	Nem roma depriváltak	Összesen depriváltak
2020	365 252	11 688	353 564	6 754	31 113	37 867
2021	362 084	11 586	350 498	5 374	27 339	32 713
2022	358 883	11 484	347 399	5 868	32 309	38 177
2023	356 388	11 404	344 984	5 360	28 978	34 338
2024	353 511	11 312	342 199	5 372	27 376	32 748
2025	349 726	11 191	338 535	5 259	26 407	31 666

A táblázatokban megadott adatok a népszámlálásokon alapulnak, és tartalmaznak becsült értékeket is, amit a ChatGPT által ellenőriztettem le a pontosság jegyében (ChatGPT típusa: GPT-5)

Első körben érdemes vizsgálni, hogy a népességi trendek hogyan alakulnak, hiszen folytonos csökkenés figyelhető meg 2020-tól egészen 2025-ig a népszámlálási adatok szerint. Az elmúlt öt évben, szinte 15 000 fővel csökkent a lakosok száma a vármegyében. A roma népesség is csökken, de kisebb mértékben, arányosan a teljes népességgel. A roma lakosság körében a depriváció is csökken, de a teljes deprivációs arány majdnem 20% körül mozog. A nem romák esetében ez a százalékos érték körülbelül, 15%. A nem romáknál, egy minimális kiugrás található 2022-ben ez vélhetően a koronavírus járvány okozta gazdasági visszaesés, és infláció okozta. A tendencia szerint, stabilizálódik a helyzet, Jász -Nagykun- Szolnok vármegyében, de mind ezek ellenére a roma és nem romák közötti százalékos arány továbbra is magas. A népesség csökkenésének köszönhetően a relatív arányok javulni tudnak, de a romák esetében mind ez társadalmi felzárkóztatás nélkül nem tud végbe menni (2.táblázat)

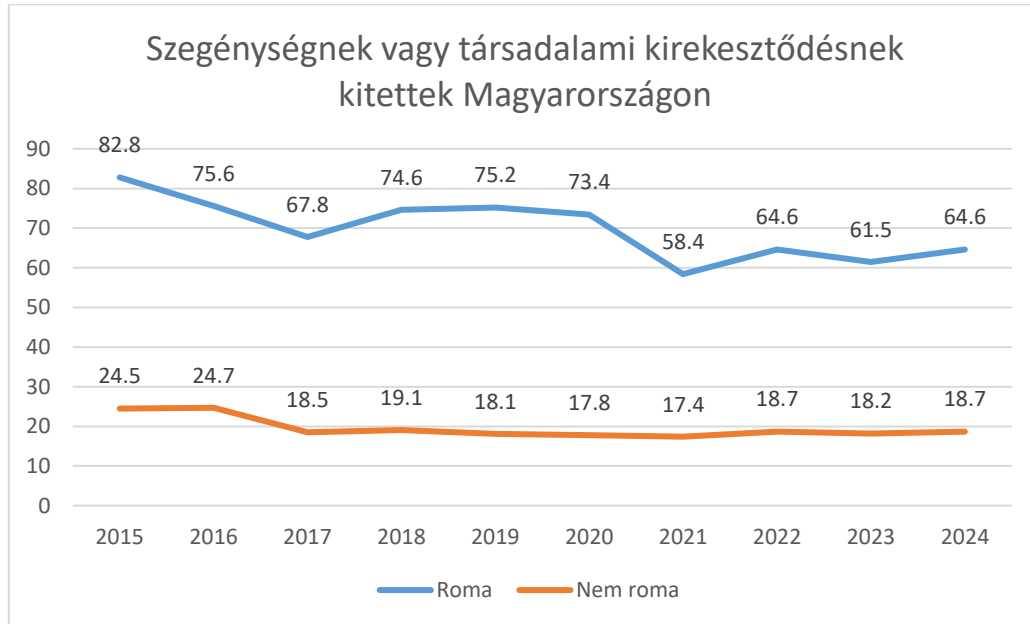
3.táblázat: Szolnokon súlyos anyagi és szociális deprivációban élők aránya 2020-2023*(Forrás: TEIR, és KSH szerint közölt adatok)*

Év	Teljes népesség	Roma népesség (1,1% becslés)	Nem roma népesség	Roma depriváltak	Nem roma depriváltak	Összesen depriváltak
2020	68 458	753	67 705	435	5 958	6 393
2021	67 476	742	66 734	344	5 205	5 549
2022	67 126	738	66 388	377	6 175	6 552
2023	66 426	731	65 695	344	5 519	5 863

Az elemzést itt is a népességi adatok vizsgálatával kezdem. Szolnoki lakosként évek óta figyelem, hogy a városnak a lakossága, hogyan csökken évről évre, és kezd egy öregedő tendenciát felvenni, ami szomorú és aggasztó is egyaránt. Szinte a vizsgált négy év alatt a csökkenés -3,0%-os. A roma népességnél is megfigyelhető egy minimális csökkenés, de ezek az adatok nem a valós képet festik le, hiszen ahogy a dolgozatomban többször is rá világítottam arra a tényre, hogy jelenleg és előző éveket megelőzően is a roma társadalom, nem vallja be hogy melyik nemzetiséghez tartozik. Jelen adatok alapján a roma lakosság deprivációs értéke jóval magasabb, mint a nem romáknál. Ugyan is a romák körében a szociális nehézségek hatványozottan jelentkeznek. A szegregátumokban jellemző, a jogcím nélküli lakásfoglalás, üres lakások feltörése, és az önkényes elfoglalása. Ez a helyzet kilátástalanságot okoz a romák körében, azaz deprivációt (3.táblázat).

4.ábra: Szegénységnek vagy társadalmi kirekesztődésnek kitettek Magyarországon 2015-2024

(Forrás: Saját szerkesztés, KSH által kiadott adatok 2015-2024)

A diagramon keresztül szeretném szemléltetni, hogy a romák és nem romák körében hogyan alakul a szegénységi vagy társadalmi kirekesztettség. Az első fő megállapítás, hogy a roma lakosságot rendkívül magas szinten érinti, szolidan 60 % felett. A valóságban annyit jelent ez a szám, hogy jelenleg Magyarországon a roma lakosságnak több mint a két harmada volt kitéve ennek a kockázatnak. A nem roma lakoságnál ez az arány stabilan 20% alatt van, 2017-től kezdve pedig 18% körüli a szám.

A romák körében a kirekesztettség, erős ingadozást mutat a vizsgált években. 2015-től kezdve jelentős csökkenés tapasztalható, hiszen a 83 %-ról 2024-re lecsökkent 65%-ra.

A nem romák esetében a csökkenés és stabilizáció 2015-2020 között figyelhető meg, és a kezdeti 25%-ról szinte 17-18 %-ra stabilizálódott.

Következtetésként levonható, hogy a romák túlságosan ki vannak téve a szegénységnek és a társadalmi kirekesztődésnek, ami egyértelműen rávilágít a társadalmi egyenlőtlenségek mélységére. Okozója lehet mind ez annak a ténynek is, hogy a romáknak miért nem sikerült a mai napig integrálódni a társadalomba, ha ilyen magas arányban vannak kitéve a társadalmi kirekesztettségnek.

A következő két táblázat Jász- Nagykun Szolnok vármegyében, és Szolnokon lévő roma és nem roma lakosok kirekesztettségét mutatja be extrapoláción keresztül, amit a ChatGPT segítségével készítettem el. (ChatGPT típusa: GPT-5)

4.táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok Megye szegénységnek és kirekesztettségnek kitettek Extrapolált Adatai (2020–2025)

(Forrás: TEIR, és KSH szerint közölt adatok 2020-2025)

Év	Összlakosság (fő)	Kitettek száma (fő)	Megyei kitettek aránya (%)
2020	365 252	71 690	19,63%
2021	362 084	67 866	18,74%
2022	358 883	72 442	20,19%
2023	356 388	69 882	19,61%
2024	353 511	71 465	20,22%
2025	349 726	70 642	20,19%

A megyében 2020 és 2025 között a kirekesztettek aránya 19% és 21 % között mozog. Az ingadozásnak az oka főként a roma és nem roma szegénységi adatokból ered, ahogy a fenti diagramon is látható (4.táblázat).

5.táblázat: Szolnok szegénységnek és kirekesztettségnek kitettek extrapolált adatai 2020-2023

(Forrás: KSH, és TEIR közölt adatai szerint 2020-2022)

Év	Összlakosság (fő)	Kitettek száma (fő)	Városi kitettek aránya (%)
2020	68 458	12 622	18,44%
2021	67 476	12 058	17,87%
2022	67 126	12 877	19,18%
2023	66 426	12 397	18,66%

Szolnok esetében a kirekesztettek aránya alacsonyabb a megyeihez képest, itt csak 18-19% között mozog. A különbség annak köszönhető, hogy a Szolnokon a romák aránya jelentősen alacsonyabb, csupán a lakosság 1,1%-át teszi ki, míg vármegyei szinten pedig körülbelül 3,2%. Mivel országos szinten a roma népesség szegénységi és társadalmi kirekesztődése körülbelül 60-73 % nagyságrendekkel magasabb, mint a nem roma lakossága, ahol csupán csak 17-19%-ról beszélünk. Ezáltal a kisebb roma arány, alacsonyabban tudja tartani a kirekesztettség arányt (5.ábra).

Szolnokon működött egy Közösségi Ház, amit a nyár folyamán az önkormányzat bezárt alul finanszírozási okokra hivatkozva. Ez a ház nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a szegregátumokban élő romák, és nem romák művelődési szokásait megtudjuk ismerni. A megfelelő motivációt kialakítása, és a társadalmi esélyteremtést is biztosította. A közösségi összefogás és a megfelelő segítség nyújtás lehetőséget adott arra, hogy a romák kitudjanak törni a fizikai, és a szellemi gettóból. Amibe a deprivációs helyzetük, és a kölcsönösen létező előítéletek bezárták.

A közösségi ház feladatvállalásai között szerepelt, a művelődés, tanulás, és a továbbképzés. Ez a ház elősegítette, a felzárkóztatást, a hátrányok enyhítést. Döntés következménye súlyos csapást mér a romákra, hiszen az integrációs, és a felzárkóztatási programot megszakította. Megfosztva a romákat egy jobb élet lehetőségétől, és vissza vetve őket a rajt mezőre. A döntés hatására, a romák kiábrándulnak, és nem látják azt a lehetőséget, hogy az élet lehet jobb és másabb. Tovább gyűrűzve a folyamatot, hogy inkább választják a bűnözői életet. Bevezetésemben írtam arról, hogy a rendszerváltás óta a romák élet, hogyan alakul és itt van az egyik ok, hogy miért is nem tud kellőképpen, és megfelelő ütemben javulni.

Interjút akartam készíteni, Szolnokon a szociális szférát jól ismerő személlyel, de nem vállalta az interjút, hiszen elmondása szerint a valóságot nem mondhatja el, valótlanúságot pedig nem akar mondani. Annyit megosztott velem, hogy Szolnok városvezetése saját feladataként kezeli a romák helyzetét, de jelenleg sikeres programról nem tud beszámolni mert a várost jelentős pénziánnal küzd.

Válasz meglepett, de egy kicsit közelebb is kerültem ahhoz a válaszhoz, hogy jelenlegi helyzetben a roma társadalom, hogyan is tart ott, ahol tart.

Interjúalanyom Hvizst Sándor volt, Szolnok Megyei Jogú Város Roma Nemzetiségi Önkormányzatának elnöke. Az interjú során elsősorban arra kerestem választ, hogy Szolnokon belül hol található a roma szegregátumok, valamint milyen lakhatási körülmények jellemzik ezeket a területeket.

Szolnokon belül hat szegregátum található, de nem mindegyik telep szerű, például a Déli részen a Körösi út mentén, nem telep található, hanem több hátrányos helyzetű család lakik. A Motor úti, és az Üteg útiak inkább gettóknak számítanak.

A leghíresebb országos szinten is, ahogy fentebb is írtam az a Motor úti, ami igazából a Törteli úton található. Az „Á” soron nyolc darab önkormányzati lakás található, ezek felújított lakások, és az ott lakók krízis lakásként használják. A lakások között csak egy családnak van érvényes lakhatási szerződése, a többiben nincsen pedig az önkormányzat többször fel is szólította az ott lakókat, és intézkedett az ügyben. Sok esetben nem azért, nem fizetik a bérleti díjat, mert nincsen rá elegendő pénz, hanem mert egyszerűen nem érdekli őket, és hosszú távon nem látják be ennek a következményét. Jelen példa is igazolja ezt a problémát, egy házaspár négy gyermekkel lakik az egyik ingatlanban, mind a kettő szülő munkanélküli, továbbá az édesapa tartós beteg, ami a túlzott a drogfogyasztás következményéből adódott. A családnak háromszázezer forintos tartozást sikerült felhalmozni, amit most fizettek ki mert máskülönben kilakoltatták volna őket az ingatlanból. Ezek az adósságfelhalmozások már hosszú évekre nyúlnak vissza, és mostanra sikerült elérni arra a pontra, hogy kilakoltatás legyen a következménye. A Motor úti lakosság összetétele elég vegyes hiszen vannak Romungor cigányok, magyar cigányok és oláh cigányok is egyaránt.

A másik sor, az a „D” sor, ahol sok önkényes lakásfoglaló található, ez a rész a legproblémásabb, jellemző itt az áram lopás, nemes fémmel való kereskedés. Itt a legnehezebb az előre lépés, hiszen az itt élők a saját korlátjukba ütköznek. Elszigetelt életet élnek, sokan alig negyedévente hagyják el lakhelyüket, és ha mégis meg kell tenniük, azonnal pánikszerű állapotba kerülnek.

A Motor úton található egy szolgáltatópont, amelyet 2024-től Hvizst Sándor vezet. Ez az önkormányzat fenntartásában lévő ingatlan a helyi lakosok támogatását célozza: főzési és mosási lehetőséget biztosítanak, életvezetési tanácsokkal segítik az érdeklődőket, és fejlesztési programok is rendelkezésre állnak. Együttműködésük van továbbá a Sipos Orbán

Tagintézménnyel, ahol általános iskolai tanulmányaikat tudják befejezni, mindössze egy tanév alatt, és mellé pedig egy kertész részs szakmát is eltudnak sajátítani. Sajnos a területen senki nem kezdte el a tanulmányokat annak ellenére, hogy a program indulásakor jelentős érdeklődés mutatkozott iránta. Az itt élők körében továbbra is hiányzik a kitörési vágy és a tenni akarás, ami megnehezíti a közösség fejlődést és a társadalmi integrációt. A helyi tapasztalatok szerint sokan megélhetési lehetőséget elsősorban a kábítószer kereskedelemben látják. Nagy arányban vannak jelen a terjesztők és fogyasztók egyaránt. Leginkább a silány, és az olcsó minőségű drogokat preferálják. Aminak hatása hosszú ideig tart. Június 15-től hatályba lépett a drog használatával kapcsolatos törvény, melynek keretein belül a Delta programon keresztül próbálják vissza szorítani a drog használatot. Szolnokon sokan nagyon jól megélik a drog kereskedelemből, és jellemző az a jelenség, hogy fiatalok utaznak több milliós luxusautókban, és köztudott tény, hogy hogyan tettek szert ezekre az autókra.

A szolgáltatópont mellett működik a Humán Szolgáltató Központ is, amely kistérségi fenntartású intézmény. Fő célja, hogy a helyieket kimozdítsa megszokott rutinjukból és különböző foglalkozásokkal támogassa a személyes fejlődésüket.

Kutatás során azt a kérdést tettem fel, hogy milyen arányban dolgoznak az itt lakók? A legtöbb ember folyamatosan dolgozik, de sajnos ez a kevesebb, A dolgozók leginkább közfoglalkoztatásban, például Munka lehetőség a Jövőért Nonprofit közhasznú alapítvány, vannak olyan lakók, aki alkalmi munkát vállalnak, vagy a szolgáltató ponton dolgoznak.

Kitörés szempontjából vannak próbálkozások, de sajnos a legtöbb itt lakó roma lakos nem tesz érte eleget. 2012-től vannak folyamatos programok, amikkel lehetőség nyílik számukra felzárkózni, és kitörni aktuális helyzetükből. Hvizst Sándor 2024-től vette át, a területet akkor nyolcvan fő volt a telepen, mostanra pedig hatvanra csökken. Sajnos a jelentős csökkenés nem feltétlenül egy siker történet eredménye, mert korábban előfordult, hogy egy családtól hat gyermeket emelt ki a Gyámhivatal. Egy sikeres történetet azért elmesélt Hvizst Sándor, egy családnak sikerült elköltözni Zagyvarékasra, így ezáltal hátra tudták hagyni a telepi életet.

A beszélgetés során rákérdeztem a lakhatási igényekre is, valamint arra, hogy a telepeken lévő ingatlanok mennyire rendelkeznek megfelelő infrastruktúrával.

Szolnokon a legnagyobb igény az önkormányzati lakásokra van. Hetente érkeznek többen is Sándorhoz, az ingatlanok elérhetőségéről kérdezve. Többek között azért van ekkora igény, mert ezt tudják megfizetni, mivel jóval kedvezőbb áron lehet ezeket a lakásokat bérelni. Sokszor pedig ezek a lakások, nem mindig a legjobb környéken helyezkednek el, és nem mindig vannak

kellőképpen felújítva és felszerelve. Szolnokon körülbelül 1500 önkormányzati lakás található, és ezekben leginkább romák laknak. Sok lakás sajnos lakatlan, többek között azért, mert az önkormányzatnak nincsen elegendő forrása arra, hogy ezeket az ingatlanokat felújítsa. Sándor elmondása szerint sokan kihasználják a szolnoki ingatlanpiac jelenlegi élénkségét. Megfigyelhető, hogy egyesek nagy számban felvásárolnak ingatlanokat, majd azokat jelentősen magasabb bérleti díjjal adják ki. Ez a stratégia azonban hosszú távon egyfajta adósságspirálba sodorhatja a bérlőket, mivel előbb-utóbb nem fogják tudni fizetni a megemelkedett bérleti díjakat.

Arról kérdeztem még Hvizst Sándort, hogy milyen program valósultak meg amikkel segíteni tudták az ott élőket, vagy a diákokat arra ösztönözni, hogy tovább tanuljanak.

Nagyon jól működő program, ahová nem csak Szolnokról hanem a környezetéből is toboroztak embereket az a Arany János Tehetséggondozóprogram. 2020-ban alapították, aminek célja, hogy eredményesen felkészítse a részt vevő tanulókat a felsőfokú tanulmányok folytatására. A program öt esztendője alatt, tehetséggondozást, és személyiség – és képességfejlesztés segítségével a diákoknak lehetőségük nyílik jelentkezni felsőoktatási intézményekbe, és a munkaerőpiacon szerezhetnek versenyképes tudást és munkát. Kollégiumi lehetőség is van számukra, akkor is ha szolnokiak így kitudnak szakadni abból a közegből, ahonnan érkezett, vagy ami éppen visszahúzná. Itt folyamatosan mentorálják őket, és ösztöndíjra is van lehetőség. Továbbá a rendőrségnél is vannak ösztöndíj programok, ugyanis szeretnék ösztönözni, hogy minél több roma rendőr legyen hazánkba. Ennek háttérében az interetnikus kommunikációs törekvés áll, amivel a rendőrség a társadalmi bizalmat szeretné építeni, és a kulturális hidat szeretné építeni. Továbbá a katonaságnál is lehet jelentkezni ösztöndíjprogramra, ahol megfelelő teljesítés mellett több százezer forintos ösztöndíjat is lehet kapni. A Roma Önkormányzat, a helyi önkormányzat és a Szolnoki Szakképzési centrum szoros együttműködés keretein belül létre hoztak egy olyan programot, amivel az iskolai lemorzsolódást tudják csökkenteni, és ösztönözni a fiatalokat a továbbtanulásra. Leginkább olyan iskolákba látogattak el, ahol sok roma fiatal tanul. Szolnokon található a Debreceni Egyetem egyik campusa, ahová előzetes eredmények után látva több romai fiatal is jelentkezett, és megugrott a jelentkezések száma a program lezárása után. A továbbtanulás témakörében Hvizst Sándor egy siker történetet osztott meg. Elmondása szerint egy érettségizett roma fiatal kereste fel, aki jelenleg egy szolnoki gyárban dolgozik. A fiatal úgy érezte, hogy képességei és ambíciói meghaladják jelenlegi munkakörét, ezért a szakami előmenetel és a személyes fejlődés

iránti igénye arra ösztönözte, hogy tovább tanuljon és új karrier utat válasszon. Ezen motiváció mentén sikeresen felvételt nyert a Miskolci Rendvédelmi Technikumba, ahol megfelelt az alkalmassági követelményeknek, és megkezdhette tanulmányait rendőr hallgatóként. Ez az eset rávilágít a hátrányos helyzetű csoportokból származó fiatalok munkaerőpiaci mobilitásának és a szakképzésben rejlő lehetőségek fontosságára. Sokszor csak egy beszélgetés és egy iránymutatás szükséges ahhoz, hogy változtasson a jelenlegi helyzetén.

A kutatás során arra is rákérdeztem, hogy Szolnokon, illetve országos szinten mennyire tapasztalható a hátrányos megkülönböztetés, valamint milyen mértékű a társadalmi elfogadás a lakosság körében.

Az előítéletesség továbbra is erőteljesen jelen van az emberek gondolkodásában. Hvizst Sándor elmondása szerint őt magát is gyakran éri hátrányos megkülönböztetés roma származása miatt, és hasonló tapasztalatokról számoltak be a környezetében élő, tanult és elismert roma személyek is. Szolnokon az önkormányzat nagy hangsúlyt fektet az integrációra, külön osztályt és apparátust tartanak fent. Munkacsoportot hoztak létre, illetve az össze telepen működik szolgáltató pont. 2021-ben volt az üteg és búzavirág utcában egy humán fejlesztési projekt, ahol több családot is el tudtak költöztetni, és felzárkóztatni. Kezdetben az együttműködés nem volt könnyű, mert ezek a megbeszélések sokszor ordítással végződtek, és a segítséget igénybe vevők bedrogozott állapotban érkeztek. Jelenlegi helyzet alapján a családfők közfoglalkozásban dolgoznak napi szinten. A gyerekek rendszeresen járnak iskolába, és a mulasztott órák száma is lecsökkent. Jövőre is indítanak egy újabb projektet, ami Top pluszos, és három szegregátumban is jelen lesz.

Munkaerőpiacán is rendszeresen éri a romákat megkülönböztetés, és nehezen jutnak állashoz származásuk miatt. Munkaadók gyakran hivatkoznak arra a tényre, hogy a pozíciót már betöltötték, csak mert az illető roma származású. Az interjú során kitértünk arra is, hogy Szolnok lakossága hogyan viszonyul a roma lakosokhoz, és milyen véleménnyel vannak a telepekről. Sajnálatos módon Szolnokon sokan negatívan vélekednek a roma telepekről és az ott élők életkörülményeiről. Ettől függetlenül számos magyar ember ápol jó személyes kapcsolatot roma honfitársaival. Továbbá arról is beszélt Sándor, vélekedése szerint probléma, hogy nagyon sok roma lenézi a másik romát. Többek között, ahogyan fentebb is írtam róla, sok romának problémát okoz elhagyni ezeket a telepeket, és kiszakadni onnan, egy fajta belső motiváció hiányzik.

Az utolsó kérdésem pedig az volt, hogy Szolnokon a Roma Önkormányzat mennyire tud működni hatékonyan, milyen feladatokat látnak el. Sándor nem csak azokat a feladatokat látja el, ami feltétlenül az önkormányzat feladata lenne, mint például a kulturális identitás megőrzése, érdekképviselt. Ezekon felül sokkal több feladatot lát el, mert meglátása szerint ennyi nem elég a romáknak, és nem feltétlenül erre van szükségük.

A második interjúmat Oláhné Kanyó Andrea volt, aki a Szent Tamás görögkatolikus óvoda és iskolaigazgató asszonya.

Az iskola régen Újvárosi Iskola néven működött, és Szolnok legrégebbi iskolája. A városnak azon része, ahol az iskola is található az elmúlt években teljesen kiöregedett, mert sorra mentek tönkre a munkahelyek az ipar, mint például; a cukorgyár, papírgyár, húsipar ezek. Miatt egyre több mélyszegénységbe taszított család maradt ezen a környéken. 2010-től egyházi fenntartású lett az iskola, mivel olyan magas szintre emelkedett a hátrányos, és halmozottan hátrányosok száma, hogy az állam akkor úgy látta, hogy az iskola működése jogszerűtlen onnantól kezdve. Az évek múlásával az iskola létszáma így csökkent le majdnem háromszázról, a mostani létszámra. A hátrányos gyerekek aránya az ide évre 70%-ra emelkedett, a 30 %-ról. Az iskola nem szegregált intézményként működik, de az elmúlt években szinte csak roma tanulok, járnak oda. Tavalyi év volt az első, mikor csak roma diákok voltak az iskolában.

Az első kérdésem az volt, hogy jelenleg mennyi diák jár az iskolába?

Szeptemberben nyolcvanöten kezdték el a tanulmányaikat, de mostanra már csak nyolcvanegy diák jár oda. Az iskolába hét osztály van, hiszen egy osztály összevontan működik, átlagosan az osztályokba nyolc és tíz diák van, a tizenkettő már szinte rekordnak számít. Első osztályba öt tanuló iratkozott be, mivel vannak évismétlők így járnak az első és a második osztályba összevontan tizenhatan. Sajnos így is vannak olyan diákok, aki nem járnak be, vagy csak nagyon keveset. Az előző tanévben az elsőosztályba tizenhat gyerek jár, és ebből nyolc diáknak az évvégére a hiányzása meghaladta a több mint kétszázötven órát. Akadt olyan diákis, akinek a hiányzása több mint négyszáz óra volt.

A kérdésem az volt, Igazgató asszonyhoz, hogyan jellemezné a diákok tanulmányi eredményeit alsó, és felső tagozatban egyaránt, illetve van e különbség a kettő a között.

Nagy különbség nincsen, a családi háttérük, motivátlanságuk, hiányzásuk határozza meg leginkább a gyerekek hozzá állását a tanuláshoz. Az iskolai átlag körülbelül 3,1 és 3,4 között

alakul. Jellemző, hogy a bukások és évisméltók számának növekedése csak azért jelentkezik, mert a diákok nem járnak be órára. Az elmúlt időszakban ezek a számok kisebbek voltak, mint a korábbi időkben, de ettől függetlenül ugyan úgy jellemző. Jellemző továbbá az is, hogy ezen problémákból adódóan sok az iskola elhagyó, akik be se fejezik a nyolc osztályt. Korábbi tanévben volt rá példa, hogy egy hetedik osztályos tanuló azért nem fejezte be az tanulmányait, mert állapotos lett. Sajnos van olyan diák is, aki öt osztályos végzettséggel távozott az iskolából, mert a szülő nem engedte a gyermekét iskolába járni, így tizenhatévesen befejezte a tanulmányait. Oláhné Kanyó Andrea arról is beszélt, hogy számos diáknak, fontos a továbbtanulás, három ott tanuló is Szolnok városától ösztöndíjat kapott. Igazgató asszony a gyerekeket leginkább alul teljesítőnek nevezné, mert a képességeik alatt teljesítenek sokszor, és megelégednek a minimummal, holott többre is képesek lennének, és egy magasabb átlagot is el tudnának érni. Számukra nem érték a tanulás, tudás, és a megszerzett bizonyítvány.

A diákok továbbtanulási lehetőségeiről is érdeklődtem.

Tapasztalatai alapján a tanulók többsége szakképző iskolába jelentkezik, ugyanakkor az idei évben több diák is felvételt nyert érettségit adó középiskolába. Igazgató asszonynak van adata korábbról, hogy a tíz gyerekből, akik megkezdtek a középiskolai tanulmányaikat abból csak egyetlen egy gyerek fejezte be, és szerzett bizonyítványt, pedig a képességük meglett volna. Jellemző még, hogy ahogy betöltik a tizenhatodik életévüket a gyerekek ott is hagyják az iskolát, mert nem lesznek már tankötelesek. Az általános iskolának nincsen további rálátása, hogy a diákoknak hogyan alakulnak a tanulmányaik, hiszen a középiskoláktól nem kapnak megfelelő tájékoztatást. Leginkább a gyerekekkel, és a családjukkal való jó kapcsolat révén tudják meg, hogy járnak-e még iskolába vagy sem.

Következő kérdésem pedig az volt, hogy az iskola nyújt-e valamilyen segítséget a továbbtanulók számára, esetleg pályaorientáció, keretében?

Abszolút támogatják a gyerekeket, az osztályfőnöki órákba be van építve a pályaorientációs tananyag. Minden évben részt vesznek pályaorientációs napokon, az iskola valamennyi tanulója Törökszentmiklóásra fog ellátogatni, a Székács Elemér Gimnázium, Technikum, Szakképző Iskola és Kollégiumba. A diákok a nyílt napok keretében ellátogathatnak az iskolákba, és első kézből értesülhetnek az iskolák nyújtotta képzésekről. A felvételizők felkészítő órákon vehetnek részt, ahol matekból és magyarból szerezhetnek többlet tudást. A diákok az iskolától minden lehetőséget megkapnak, hogy minél felkészültebben tudják kezdeni a középiskolát. Az iskola a Nemzeti Agrárkamarával nagyon jó kapcsolatot ápol, ezért a tavalyi évben egy

pékségbe látogattok el, így közvetlenül tudták megtapasztalni, hogy milyen is lenne péknek tanulni. Ez a lehetőség az idei diákok számára is adott. Az iskola azért is szerv ilyen programokat, mert a szülők önszántukból nem vinni el a gyerekeket efféle programokra. A programok mindig ingyenesek, a gyereke családi háttérére való tekintettel.

Egyúttal beszélgettünk arról is, hogy a gyerekek találkoznak, vagy találkoztak-e olyan személyekkel, akik ugyan úgy roma származásúak, és ki tudtak törni a szegénységből. Korábbi években számtalanszor látogattak el hozzájuk ilyen személyek, akik orvosként, jogászként vagy éppen kis papként végeztek. Igazgató asszony beszélt arról is, hogy évekkel ezelőtt találkozott több diákkal is, akik ott végeztek az iskolában, szakmát tanultak és ennek ellenére se kaptak munkát a roma származásuk miatt. Sajnos a mai napig éri a romákat diszkrimináció származásuk miatt. Emiatt is nem szívesen tanulnak tovább, mert hiába tanult, művelt emberek, de a munkaerő piacán nem tudnak érvényesülni. A szülői oldalról se látnak jó példát, hiszen sok szülő még az általános iskolát se fejezte be. A legtöbb családban az édesanya és édesapa megélhetési bűnözők, drogkereskedelemmel, uzsorázással foglalkoznak, és ebben nőnek fel a gyerekek, és nem látnak jó példát arra, hogy miért is kéne továbbtanulni, és a későbbiekben dolgozni.

Az interjúban szó esett, hogy élelmezési, felszerelési hiányosság gyakoriságáról, annak kezeléséről.

A gyerek többsége rendszeresen kapja a tankönyveket ingyen, ha pedig rendszeres gyermekvédelmi kedvezménye van, akkor pedig ingyen tud ebédelni. Hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek pedig tanszer csomagot kapnak. Sajnos vannak olyan szülők, akik nem veszik át ezeket a csomagokat, vagy nem intézi el a kedvezményeket. Az iskola minden lehetőséget biztosít a gyerekek számára, hiszen a tantermekben interaktív táblák vannak, a gyerekek iskola időben laptopokat tudnak használni. Testnevelés órához, és szabadidős tevékenységekhez nagyon sokféle eszközt biztosít az iskola, mint például; roller, csocsó asztal, léghoki asztal, illetve az udvaron egy közel tíz milliós játszótér is található, ami egyedülálló, hiszen Szolnokon még egy ilyen eszköz sincsen. Az iskola elavult, de ettől függetlenül a gyerekek számára, minden lehetőség rendelkezésükre áll. Informatika órán robotika eszközöket használnak.

A következő kérdésem arra irányult, hogy országos szinthez képest a Szent Tamás görögkatolikus óvoda és iskolában, hogyan alakul a speciális igényű gyerekek aránya? Jellemző, de sok gyerek van, aki nem kapja meg a megfelelő szakvéleményt, mint aki igen. A

mostani adatok szerint az iskolában lévő nyolcvanöt gyerekből, tizenegy gyereknek van sajátos nevelési igényű papírja, itt is van olyan szülő, aki nem vitte el a gyereket felülvizsgálatra. Akadnak olyan gyerekek is, akik eddig rendelkeztek papírral, de a következő felülvizsgálatnál gyógyultnak lettek minősítve. Azért is okoz problémát, mert az iskola részéről biztosan tudják, hogy az egyik roma diák súlyosan fogyatékos mivel az elsőosztályt harmadjára járja, de ennek ellenére csak BTM-es papírja van, ami azért baj mivel csak némi könnyítést kap az órákon és fejlesztő foglalkozást, holott ezeknél sokkal nagyobb szüksége lenne. Az iskola felzárkóztató, illetve fejlesztő foglalkozásokat is biztosít gyógypedagógusokkal, logopédusokkal.

Legvégül zárógondolatként beszélgettünk arról is, hogy iskola jövője, hogyan fog alakulni, hogy ennyire kevés diák jár az iskolába. Igazgató asszony nem tudta megjósolni, de dolgoznak ezen a problémán, mert a fenntartó hosszú távon ezt nem fogja tudni tovább finanszírozni. Beszél az okokról, hogyan jutottak el ide. Régen azok a gyerekek kerültek ide, akik problémások voltak, és valamelyik másik általános iskolából el kellett jönniük. Régen fogadták ezeket a gyerekeket, de mostanra már ők se vesznek fel mindenkit. Beszél még arról is Igazgató asszony, hogy régebben a magyar szülők nem vitték a gyerekeket oda az iskolába, mert sok a roma származású diák. Mostanra pedig sok roma család sem viszi oda gyerekeit tanulni, hanem inkább egy másik iskolába járatja. Az iskola jövője az elmúlt években nagy kérdőjel volt, de ameddig az iskola tud működni addig, szeretnének kitartani.

A dolgozat során az interjúkérdéseket, valamint saját kutatásomat olyan szempontok alapján állítottam össze, amelyeket a szakirodalom is kiemelten tárgyal, és amelyek régóta a roma népesség vizsgálatának középpontjában állnak.

Napjainkra is még sokszor nyitott kérdések ezek.

Első körben érdemes lehet bemutatni, hogy jelenleg a romák népessége, hogyan alakul Szolnokon és Magyarországon egyaránt. Ezekből a számadatokból mire tudunk következtetni.

6.táblázat: Népszámlálási adatok a nemzetiségekhez tartozók száma 2001-2022

(Forrás: KSH által kiadott adatok alapján)

Népszámlálás éve	2022	2011	2001
Társadalmi jellemzők	Állampolgárság	Állampolgárság	Állampolgárság
Településtípus	Összesen	Összesen	Összesen
Nemzetiségi jellemzők			
Nemzetiséghez tartozók	9 603 518	9 937 515	10 198 079
· Cigány (roma) nemzetiséghez tartozó	209 909	315 583	205 715
· Nem válaszolt a nemzetiséghez tartozó kérdésekre	1 086 223	1 399 600	527 050

Hazánkban 2022-ben volt utoljára népszámlálás, az akkori adatok azt mutatták, hogy 209 909 ember vallotta magát cigány nemzetiséghez tartozónak. Ez a szám jóval kevesebb mint amit az előző népszámláláson mértek, akkor ugyanis 315 583 fő vallotta magát cigánynak. A 2001-es adat, ami több mint húsz éves igazán közelít a legutolsó adathoz, ugyanis 205 715 fő volt. Az adatokat jobban megvizsgálva, húsz évvel ezelőtt 205 ezer roma volt Magyarországon, és ehhez képest pedig a tíz évvel ezelőtti adathoz képest másfélszeresére ugrott a számuk, majd a 2022-es népszámlálásra ismét több mint 100 ezren eltűntek.

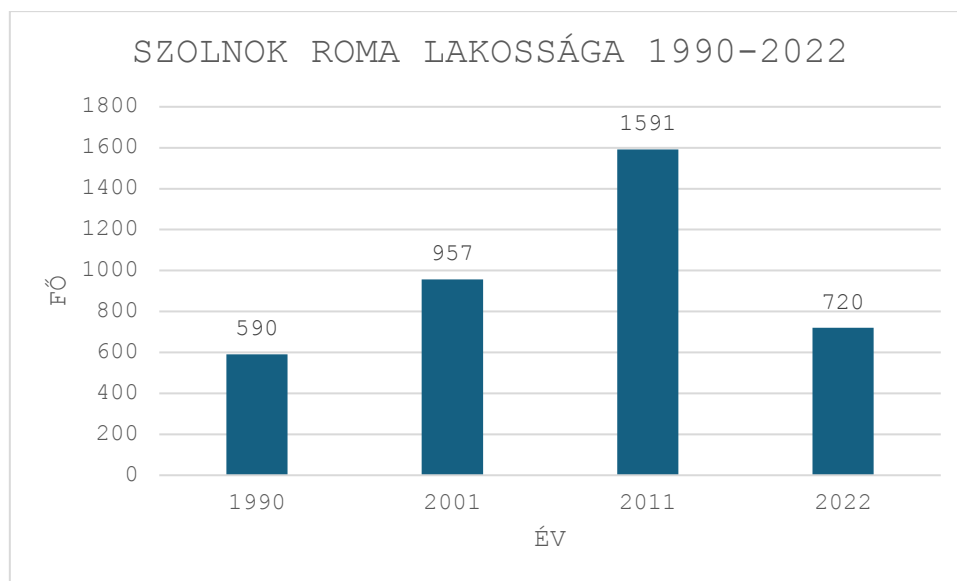
A legkézenfekvőbb az a magyarázat, és az adatok is látszik, hogy sokan nem válaszolnak a nemzetiséget firtató kérdésre, szinte sokkolóan sokan. A legutolsó számláláson, majdnem 1,1 millióan nem akartak ilyen féle adatot megosztani magukról.

Az elmúlt 20 évben drasztikusan nőtt azok száma, akik nem nyilatkoznak ezen kérdésre. Nem egy könnyű kérdés, hogy ennek vajon mi is lehet az oka, hogy még húsz évvel ezelőtt csak 527 ezren nem válaszoltak, addigra már pedig 2011-ben szinte megháromszorozódott ez az adat és 1,4 millióan nem akartak semmilyen formában nyilatkozni. Az utolsó népszámlálás alkalmára egy kicsit csökkent, és mérséklődött ez a szám ugyanis 1,1 millió fő volt, aki nem nyilatkozott. (6.táblázat).

Error! Reference source not found.

5.ábra: Szolnok roma lakossága 1990-2022

(Forrás: saját szerkesztés TEIR adatok szerint)

Szolnok helyzetében sem alakulnak, másképp az adatok hiszen itt is arról van szó, hogy ennél sokkal több roma származású állampolgár lakik Szolnokon. A fentebb leírt okok, itt is ugyan azok azért nem adnak választ mert félnek, vagy csak pusztán számukra érdekelne ez a tény, hogy melyik nemzetiséghez tartoznak.

Először a 19. században volt a nagy “cigányösszeírás”, ahol több emberrel számoltak, mint amennyien tényleg annak is vallotta magát. A számok tükrözik, hogy jelenleg Magyarországon milyen helyzetben vannak a cigányok, valószínűleg jóval többen gondolják magukat cigánynak, mint akik be is vallják. Ugyanis a kutatók sokszor azokat is romáknak veszik, akiket a környezetük annak tart. Lényeges kiemelni, hogy tisztában kell lennünk azzal, kik a ténylegesen roma származású személyek, és kiket csupán vélt roma identitásuk alapján kezelnek így. Ennek jelentősége abban rejlik, hogy az előítéletek következtében ez a csoport gyakran szegregációnak van kitéve az iskolai környezetben, vagy nehezebben jut hozzá kiadó albérlethez.

5. Következtetések és javaslatok

5.1 Oktatás

- Első sorban véleményem szerint, úgy lehetne a legjobban csökkenteni a lemorzsolódást, hogy a kötelező tankötelezettséget vissza kéne állítani 18 éves korig. Ugyan is addigra a diák már betudja fejezni a középiskolai tanulmányait, és egy szakmát, vagy érettségit tud teljesíteni.
- Több duális képzést kellene létrehozni, és indítani hiszen a tanulmányai során rengeteg tapasztalattal kerül ki a hallgató a munkaerőpiacára. A képzés alatt a gyakorlati munkát pénzzel is jutalmazták, megfelelő szint elérése után ezáltal a diák még motiváltabb lesz, hogy a képzést befejezze, és a tanulmányaira jobban oda figyeljen, és megfelelő hangsúlyt fektessen a tanulásra.
- Roma pedagógusok képzése, és ösztöndíjazása, egyben ez egy nagyon jó példa arra, hogy továbbtanuljanak, és legyen előttük egy példakép.
- Család, és iskola közötti hídprogram, hiszen a gyerekek tanulási sikeréhez nem elég az iskola, hiszen a szülőknek is aktívan részt kell vállalni a gyerekek életében, és partnernek kell lennie. Sajnos a mai napig nagyon sok roma család bizalmatlan az iskolákkal szemben, ez eredményezheti azt, hogy megfelelő kapcsolattartás, és kommunikáció nem tud létre jönni. Program célja az lenne, hogy ezt a hidat át tudjuk hidalni.

Fő tevékenységei a programnak, egy kapcsolattartó személy lenne, aki az iskolával és a családdal dolgozna együtt, mint mentor, aki egyaránt jól ismeri az intézményt, és a családot is. Ő segítené a kommunikációt, az ügyintézését például tankönyv és iskolai étkeztetésben hiszen sokszor a szülők nem intézik el ezeket, és kedvezményektől, és lehetőségektől esik el a diák.

Fontos hangsúlyozni, hogy itt a mentor nem ellenőriz, hanem csak támogat.

5.2 Társadalmi elfogadás

- A társadalmi elfogadás első programjaként a roma-és nem roma közös programot említeném meg. Célja segítené az elfogadást, és az előítéleteket csökkentené, valamint a bizalmat és ezeket mind közös élményeken keresztül tudnák megtapasztalni. A romák aktív társadalmi részvételét erősítené.
- Fontosnak tartom a médiakép javítást, hiszen a média van a legnagyobb hatással az emberekre, és onnan informálódnak, és nagyban hozzá járul ahhoz, hogy a társadalom hogyan is látja, és jellemzi a roma társadalmat. A média jelenleg tükröt tart, de közben a közvéleményt is alakítja. Hiszen, ha a romák csak mindig negatív, és sztereotip módon jelennek meg, mint bűnözés, lásd Szolnok esetében is akkor erősíteni fogja az előítéleteket, és a távolságot. Sajnos manapság, ritkán lehet látni a médiában sikeres roma szereplőket, pedig vannak. Aktívan követek én is egy roma származású tanárbácsit, Máté bácsit, akinek a célja, hogy a roma gyerekeket segítse, és aktív szerepet töltsön be az életükbe. Másik személy, akit érdemes megemlíteni Galamb Alex aki a cigánysoron nőtt fel, de kitartó munkájával és elszántságával elérte céljait hiszen profi pék lett, és létre hozta a Sütni Jó! Alapítványt, aminek a célja, hogy segítse a hátrányos helyzetű gyerekeket a jövőkép formálásában, és a munkaerőpiacra történő integrációjukat.

Másik probléma a médiával kapcsolatban, hogy sok újságíró nem ismeri a roma kultúrát, így gyakran akarva akaratlanul is sztereotip képet erősít meg a társadalomban.

A cél az lenne, hogy valóságos, de egyben emberközeli médiaábrázolást alakítsunk ki, ahol is a roma emberek láthatóak, de nem jóként és rosszként. Továbbá az, hogy a roma közösség is a társadalom aktív tagja, és nem egy különálló csoport.

- A másik program, az oktatási kampány a diszkriminációról és az együttéléstről, talán ez a legfontosabb és ez a program fejt ki a hatását a legjobban a szemléletformálásában. A program keretén belül nem csupán tudást szereznek a diákok a roma közösségekről, hanem érzelmi szinten is hatnak, hiszen megtanulnak empátiákkal gondolkodni, és feltudják ismerni az előítéleteket önmagukban, és másokban is egyaránt.

5.3 Munkaerőpiac

- A romák körében a legkritikusabb, de egyben ez a terület bír a legnagyobb potenciállal az a munkaerőpiac. A cél itt nem csupán az, hogy a romák találjanak egy munkát, hanem egy olyan munkát találjanak, ami stabil, hosszú távú és méltó megélhetést biztosítson, ami tudja segíteni az önállóságot, és a társadalmi beilleszkedést.
Célzott szakképzési programot kell indítani, ami a helyi gazdasági lehetőségeket aknázná ki, mint például építőipar, mezőgazdaság vagy vendéglátás.
- Továbbá az alapképzést fejleszteni kéne, mint például olvasás, írástudás különösen azok számára, akik ki estek az oktatásból. Hiszen az alpkészségek hiánya gyakran életminőségi és esélykülönbségeket eredményez. Célja lenne a programnak, hogy elősegítse a társadalmi integrációt hiszen az írás, olvasás és a digitális tudásnak az ismerete az aktív állampolgárság alapja.
- Javasaltom között szerepel továbbá, egy roma munkaerőpiaci ügynökség létrehozása, ami elsőkézből segíteni összekötni az álláskereső romákat a nyitott cégekkel, ezzel is a diszkriminációt és előítéletet csökkentve.

5.4 Intézményi képviselő

- Első körben fontos megerősíteni, a helyi roma önkormányzatot, ami az egyik legfontosabb eszköz, hogy valódi és tényleges társadalmi integráció tudjon létrejönni. A program arról szól, hogy a roma társadalom ne csak a döntés tárgya legyen, hanem aktívan részt tudjanak venni az alkotásban a helyi ügyekkel kapcsolatban. Résztvételükkel nem csak politikai, hanem bizalomépítő folyamat is végbemegy település és a roma társadalom között.
Feladatai között szerepelne, hogy képviselje a roma emberek véleményét a helyi döntésekben, továbbá részt vegyenek a helyi fejlesztések, oktatás, és szociális programok alakításában.

6. Összefoglalás

Dolgozatomban, a roma közösségek társadalmi integrációjuknak a kérdését vizsgáltam különös tekintettel a Magyarországi helyzetet, azon belül is Szolnokot. Célom az volt, hogy feltárjam a romák társadalmi beilleszkedésének akadályait és lehetőségeit.

Kutatás módszertanom több pillére épült, hiszen kvalitatív megközelítést is alkalmaztam, interjút készítettem Oláhné Kanyó Andreával a Szent Tamás Görögkatolikus óvoda, és iskola igazgató asszonyával, valamint Hviszt Sándorral a Roma Önkormányzat elnökével. Elemeztem a népszámlálási adatokat. Amiből megállapítottam, hogy a romák aránya fokozatosan csökken. Valamint a Központi Statisztikai Hivatal által közölt beszámolók alapján vizsgáltam a súlyos deprivációban élők és a kirekesztettek arányát.

Kutatásom során a célom nem csupán az volt, hogy leírjam a problémákat, hanem a helyi tapasztalatok alapján, megvalósítható javaslatokat dolgozzak ki.

A kutatási eredményeim egyértelműen rávilágítottak arra, hogy a romáknak a legnagyobb felzárkóztatási akadálya a tartós szegénység, alacsony iskolai végzettsége, valamint, hogy a munkaerőpiacára nem tudnak megfelelő arányban betörni. Jelentős probléma továbbá az előítéletesség, és a diszkrimináció, ami a minden napjaink szerves része, és jelen vannak az intézményekben is. A vizsgálataim megerősítettek abban, hogy a sikeres integráció alapja az oktatásban gyökerezik, amit korai életkorban megkezdett, komplex támogatással, mint családsegítés és a helyi közösség fejlesztésének az összehangolásával tud létrejönni.

Többek között azért is javasoltam a dolgozatomban, hogy az oktatást, és a társadalmi elfogadást, hogyan is lehetne fejleszteni. Például roma-és nem roma közösprogramok, médiakép javítása. Hangsúlyozva, hogy az integráció nem csak a roma közösség ügye, hanem az egész társadalomnak aktív szerepet kell betöltenie. Továbbá a tankötelezettség kitolása, és különböző képzések létrehozása. Valamint a dolgozatomban kitérek az iskola és család hídprogramra, mivel is véleményem szerint akkor tud a legjobban javulni a diákok tanulmányi és motivációjuk, ha az iskola a szülőket is bevonja, mint partnert.

A munkaerőpiaci integráció terén is hangsúlyozom, hogy gyakorlati képzéseket hozzanak létre, amik akkor tudnak jól működni, ha a helyi szükségletekre épülnek, és valódi gazdasági tevékenységet generálnak ezáltal a romák számára biztosított az állandó, és stabil munkahely.

A munkaadókat kellő képpen ösztönözzük arra, hogy roma származású munkavállalót alkalmazzon.

Összeségében a dolgozatom üzenete, hogy a roma integráció nem csak társadalmpolitikai feladat, hanem emberi, közösségi és erkölcsi kérdés is egyaránt. A kulcs, ami nyitja a hosszú ideje zárva tartó lakatot az a együttműködésben, bizalomban, és az oktatásban rejlik. Ezeknek az együttese hozhatja el a rég várt változást a romák körében, és a társadalmunkban egyaránt Magyarországon.

Irodalomjegyzék

Balogh Zoltán, Fábiánné Andónyi Katalin (2012): *Romológia ismeretek*. Budapest: Szent István Társulat.

Bernát Anikó (2010): *Integráció a fejekben: a romák társadalmi integrációjának érzékelése és megítélése a alkosság körében*. Budapest: TÁRKI.

Cserti Csapó Tibor, Órsós Anna (2013): „A mélyszegénységben élők és a cigányok/ romák helyzete” In: Varga Aranka (szerk.): *Esélyegyenlőség a mai Magyarországon*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem BTK NTI Romológia és Nevelésszociológiai Tanszék, pp. 99-120.

Csoba Judit (2010): „Segély helyet munka: A közfoglalkoztatás formái és sajátosságai”, *Szociológiai Szemle*, 20(1): pp. 26-50.

Domokos Veronika (2010): *Szegény- és cigánytelepek, városi szegregátumok területi elhelyezkedésének és infrastrukturális állapotának elemzése különböző közoktatási, egészségügyi, településfejlesztési adatforrások egybevetésével*. Budapest: Ecotrend.

Durst Judit (2007): „Több a kára, mint a haszna: születésszabályozás a "gettóban”” *Demográfia*, 50(1): pp. 74-103.

Emberi Erőforrások Minisztériuma, Szociális Ügyekért és Társadalmi Felzárkóztatásért Felelős Államtitkárság (2014): *Magyar nemzeti társadalmi felzárkózási stratégia II: Tartósan rászorulók – Szegény Családban Elő Gyermekek – Romák*. (Kormányzati stratégiai dokumentum) Elérhető: <https://szocialisportal.hu/wp-content/uploads/2023/03/Magyar-Nemzeti-Tarsadalmi-Felzarkozasi-Strategia-II.pdf> (Letöltve: 2025.10.17)

Európa Tanács (2012): *Human rights of Roma and Travellers in Europe*. Strasbourg: Council of Europe Publications.

Földi Zsuzsa (2022): *Szolnok, szociális településrehabilitáció eredményességének értékelése* (Területi esettanulmány). Letölthető: https://archiv.palyazat.gov.hu/szocilis-teleplsrehabilitci-eredmnyessgnek-rtkelse?utm_source=chatgpt.com (Letöltve: 2025.02.10.)

Fraser Angus (1995): *The gypsies*. Oxford: Blackwell.

Gábos András és Szivós, Péter (2010): „Jövedelmi szegénység és anyagi depriváció Magyarországon” *Társadalmi Riport* 11(1): pp 58-81.

Hablicsek László (2000): „Kísérlet a roma népesség előreszámítására 2050-ig”. In: Horváth Ágota, Landau Edit és Szalai Júlia (szerk.): *Cigánynak születni. Tanulmányok, dokumentumok* Budapest: Aktív Társadalmi Alapítvány/ Új Mandátum Könyvkiadó, pp. 243-275.

Hablicsek László (2007): „A roma népesség iskolázottságának területi alakulása: tények és becslések” *Kisebbségkutatás* 16(4): pp. 594-595.

Havas Gábor (2008): „Esélyegyenlőség, deszegráció”. In: Fazekas Károly, Kolló János és Varga Júlia (szerk.): *Zöld könyv: a magyar közoktatás megújításáért* Budapest: Ecostat, pp. 121-138.

- Kemény István (2004): „A magyarországi cigány népesség demográfiája” *Demográfia* 47(3-4): pp. 335-346.
- Kemény István és Janky Béla (2003): „A cigányok foglalkozottságáról és jövedelmi viszonyairól. A 2003. évi országos cigánykutatás alapján” *Esély* 2004(6): pp. 58-72.
- Kemény István, Janky Béla és Lengyel Gabriella (2004): *A magyarországi cigányság 1971-2003*. Budapest: Gondolat.
- Kertesi Gábor és Kézdi Gábor (2009) „Általános iskolai szegregáció Magyarországon az ezredforduló után” *Közgazdasági Szemle* 56(November): pp. 959-1000.
- Kóczé Angéla és Rövid Márton (2012): „Pro-Roma Global Civil Society: acting for, with or Instead of Roma?” In: Kaldor Mary, L. Moore Henrietta és Sabine Selchow (szerk.): *Global Civil Society 2012: Ten Years of Critical Reflection*. London: Palgrave Macmillan, pp. 110-122.
- Messing Vera, Ságvári Bence (2015): *Migrációval kapcsolatos attitűdök nemzetközi összehasonlításban*. (Prezentáció) ELTE Társadalomtudományi Kutatóközpont. Elérhető: https://tk.elte.hu/uploads/files/Messing_Sagvari_FINAL.pdf (Letöltve: 2025.10.13).
- Mihályi Helga (2016): „A cigány népesség demográfiai sajátosságai” *Látélet* 7(1-2): pp. 29-48.
- Örkény Antal és Vári István (2009): „Szempontok és kérdőjelek a magyarországi roma kisebbség tanulmányozásához” *Fundamentum* 13 (2): pp. 5-16.
- Palóczy Ágnes és Kozma Gábor (2016): „A cigány lakosság foglalkoztatási helyzete”. In: Szilágyi Ferenc és Péntes János (szerk.): *Roma népesség Magyarország északkeleti határtérségében* Nagyvárad: Partium Kiadó, pp.109-126.
- Pásztor István Zoltán és Péntes János (2012): „Foglalkoztatási krízis a jövedelmi periferizálódás Északkelet- Magyarországon a roma népesség arányinak tükrében” *Területi Statisztika* 52(4.): pp. 353-371
- Székelyi Mária, Csepeli György és Örkény Antal (2001): „Attitudes and Stereotypes of Hungarian Police toward Gypsies” In: Phalet Karen és Örkény Antal (szerk.): *Ethnic Minorities and Inter-Ethnic Relations in Context: A Dutch-Hungarian comparison*. Abingdon: Routledge, pp:217-230
- Szuhay Péter (1999): *A magyarországi cigányság kultúrája: etnikus kultúra vagy a szegénység kultúrája*. Budapest: Panoráma.
- Tóth Péter (2006): *A magyarországi cigányság története a feudalizmus korában*. Budapest: Bölcsész Konzorcium.
- Trehan Nidhi és Kóczé Angéla (2009): „Racism, (neo-)colonialism and social justice. The struggle for the soul of the Romani movement in post-socialist Europe” In: Huggan Graham és Law Ian (szerk.): *Racism Postcolonialism Europe* Liverpool: Liverpool University Press, pp: 50-74.
- van Zomeren Martijn és Iyer Aarti (2009): „Introduction to the Social and Psychological Dynamics of Collective Action” *Journal of Social Issues* 65(4): pp. 645-660.

van Zomeren Martinj, Postmes Tom és Serras Russell (2008): „Toward an integrative social identity model of collective action. A quantitative research synthesis of three socio-psychological perspectives” *Psychological bulletin* 134(4): pp. 504-535.

Zick Andreas, Küpper Beate és Hövermann Andreas (2011): *Intolerance, Prejudice and Discrimination*. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung.

Ábra és táblázat jegyzék

1.ábra Öregedés index Szolnok 2010-2022	16
2.ábra Szolnok szegregátumai	18
3.ábra Súlyos anyagi és szociális deprivációban élők Magyarországon	23
4.ábra Szegénységnek vagy társadalmi kirekesztődésnek kitettek Magyarországon	26
5.ábra Szolnok roma lakossága 1990-2022	40
1.táblázat Szegregátumok Szolnokon	18
2.táblázat Jász-Nagykun-Szolnok vármegye súlyos anyagi és szociális deprivációban élők	24
3.táblázat Szolnokon súlyos anyagi és szociális deprivációban élők aránya 2020-2023	25
4.táblázat Jász-Nagykun- Szolnok Megye szegénységnek és kirekesztettségnek kitettek extrapolált adatai (2020-2025)	27
5.táblázat Szolnok szegénységének és kirekesztettségének kitettek extrapolált adatai 2020-2023	28
6.táblázat Népszámlálási adatok a nemzetiségekhez tartozók száma 2001-2022	38

Nyilatkozatok

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat /

diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről (módosítva: 2025. október 16.)

NYILATKOZAT

szakdolgozat nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve:

Puskás Fanni Liliána

A Hallgató Neptun kódja:

LR1U95

A dolgozat címe:

Roma kármadalom integrációs lehetőségei Szabolcs

A megjelenés éve:

2025

A konzulens intézetének neve:

Vidékfejlesztési és Fenntartható Gazdasági Intézet

A konzulens tanszékének a neve:

Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Továbbá kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során alkalmazott mesterséges intelligencia-eszközök (pl. szöveggenerálás, nyelvi javítás, fordítás, adatelemzés) használata nem helyettesítette a saját kutatási és alkotói munkámat, azok alkalmazását a források között vagy a módszertani részben feltüntettem, és a szakmai-etikai elvárásoknak megfelelően jártam el.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2025 év október hó 30 nap

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Puskás Fanni Liliána (név) (hallgató Neptun azonosítója): **LRIU95** konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

szakdolgozatot a záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: Győr 2025 év VI. hó 3. nap

belső konzulens

---

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.

Hallgatók, doktoranduszok nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

1. Általános adatok

Hallgató neve:	Puskás Fanni Liliána
Neptun-kódja:	LRIU95
Képzési szint (a megfelelőt jelölje X-szel):	☒ BSc/BA ☐ MSc/MA ☐ Doktori (PhD) ☐ Egyéb: .....
Tantárgy neve/kódja*:	Szakdolgozatkészítés VFFTG031N
A munka címe:	Roma társadalom integrációs lehetőségei Szolnokon

* doktori értekezés esetén nem kitöltendő

2. Nyilatkozat az MI használatáról

Alulírott, etikai felelősségem teljes tudatában az alábbi nyilatkozatot teszem:

(Kérjük, válasszon egyet az alábbi lehetőségek közül!)

- A) Nem alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.
(Amennyiben ezt jelölte, a további táblázatok kitöltése nem szükséges.)
- B) Alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.
(Kérjük, töltsse ki a vonatkozó táblázatokat!)

3. A mesterséges intelligencia használatának részletezése

I. TÁBLÁZAT: Asszisztensi vagy kisebb mértékű felhasználás (pl. fordítás, nyelvi korrektúra, ötletelés stb.)

(Ezen felhasználások esetében a konkrét promptok és válaszok csatolása nem szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve és verziója	Érintett rész (ha nem a szöveg egészére vonatkozik)
Kutatás ellenőrzése, alternatív metodológiák vizsgálata, komparatív összehasonlító elemzés	ChatGPT GPT-5	4. fejezet 2,3,4,5 sorszámú táblázatok

II. TÁBLÁZAT: Jelentős tartalmi hozzájárulás (pl. egy teljes ábra vagy egy hosszabb szövegrész generálása)

(Ezekben az esetekben a felhasznált kulcsfontosságú promptok és az MI által adott nyers válaszok dokumentálása és a munka mellékletében való csatolása szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott eszköz verziója, elérhetősége	MI-neve,	Az érintett fejezet / ábra / táblázat pontos sorszáma	A prompt-naplót tartalmazó melléklet bejegyzésének sorszáma

3/A. Oktató által előírt kiegészítő szabályok (ha vannak)

Amennyiben az adott tantárgy oktatója vagy témavezetője az MI-eszközök használatára vonatkozóan külön szabályokat vagy elvárásokat határozott meg, kérjük, az alábbi mezőben foglalja össze ezeket:

Pl. az MI használatának tilalma bizonyos feladattípusokra; csak konkrét eszköz használata engedélyezett; eltérő hivatkozási elvárások; dokumentációs forma stb.

Oktató vagy témavezető által előírt szabályok:

.....

.....

.....

.....

4. Minden hallgatóra vonatkozó nyilatkozat:

Kijelentem, hogy az MI által esetlegesen generált tartalmakat minden esetben kritikailag felülvizsgáltam, szerkesztettem és a munkába illesztettem. A leadott munka minden eleméért, annak eredetiségéért és tudományos helytállóságáért teljes körű felelősséget vállalok. Tudomásul veszem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem a benyújtott munkát mesterséges intelligencia detektorral ellenőrizheti, és eljárást kezdeményezhet, amennyiben a nyilatkozatom valótlan vagy hiányos.

Kelt: Szalayok....., 2025. október hó 30 nap

Hallgató aláírása

Konzulens/Témavezető aláírása